

309133 ప్రతిదినము ప్రకటింపఁబడును

VOL. 4. చెన్న పట్టణము 1917 సం॥ డిసెంబరు నెల 21 వ తేది శుక్రవారము No. 218
సంపుటము. ౪. పింగళనామ సంవత్సర మాగ్గశిరమా నశుద్ధ సప్తమి ౭. సంచిక ౨౦౮

అమృతాంజనము
అన్ని నొప్పులకు సిద్ధపథము.
చక్కని డబ్బీతో సహా నీసా 1-కి వెల 0-8-0.
తలనొప్పుల మాన్పును.
పార్శ్వపు నొప్పుల తొలగింపును. వాయువు పొట్టు పొగొట్టును.
సువాసనగలిగి యుండును.
ప్రతియింట నుండవలసివచ్చును.
పనమూలికలచే హిందూ దేశ మందు తియ్యరచేయుటకు మంచిది.
దీనిని విదేశములలో కూడ వాడుచున్నారు.
అమృతాంజనము, డిల్లీ, బొంబాయి అండ్ మద్రాసు.

ఆంధ్ర వీర కంఠీరవ అభినవ భీమ సేన బిరుదాంకిత ప్రాసెనరు రామమూర్తిగారి కార్యక్రమము.

(౧)

వారము	తేదీ	సమయము
వారము	19-12-17 to 21-12-17	౩ "
ఇచ్చాపురం	22-12-17 to 24-12-17	౪ "
బరహంపూరు	25-12-17 to 28-12-17	4 "
అనకాపల్లి	29-12-17 to 31-12-17	౩ "
రమలకొండ	1-1-18 to 3-1-18	౩ "
చిత్రపూరు	4-1-18 to 7-1-18	4 "
పూరి	8-1-18 to 11-1-18	4 "

(988)

French Gonorrhoea Mixture.
గనెరియ
ఫ్రెంచి గనెరియమిక్చర్ అనునందు పచ్చ తెలుపు ఎరుపు అను ౩ జాతుల సెగ్మెంట్లను ముఖ్యముగా మాన్పును. ౩ మాతాదులతో 24 గంటలలో బాధ తగ్గును. వానితోగల అను నైపుణ్యమును జేహమునుండి వ్యాధిని పూర్తిగా తొలగించును గనవిహారుల చేరలేదు. సమృద్ధ మైనందు కఠినపత్త్యములేదు. వైద్యులు వాడతగినది. పావులలో అమ్మున వెల 16 మాతాదుల సీతా, రు 2-8-0 వి. పి. గ. 2-12-0.
సూర్యుల రెమిడిస్ కంపెనీ,
(987 డిస - 896 వా) చింతాద్రిపేట, మద్రాసు.
Sunshine Remedies Co, Chintadripet, Madras.

తామర తైలము
డబ్బా 1-కి 0-4-0 (అరులవాలు)
అమృతాంజనం డిల్లీ, 6, తిరుమలెట్టివీధి, మద్రాసు.

OTTO DILBAHAR REGD
THE
PERFUME OF ORIENTALS
DELIGHTFUL & LASTING

ఆటో డిల్ బహార్.
ఇప్పటికాలపు దుని కనువగునది, సాటిలేని నైపుణ్యమును మానవగలది.
అల్పాంశముగాని, రాముగాని, చేర్చబడకనే సిద్ధము చేయబడిన కేవల పుష్పసారము.
నీ పువాలపై కొన్ని దిండుపులు చిలుకరించినచో, మనోగ్యముగ నువాసన నిస్తులనరించును.
ఈ క్రింది పరిమాణముల నీసాలలో నుండును.
గిన్నెనైజా (జిన్ (దాం) నీసా 1-కి 0-8-0
విద్యురకము నైజా 1-దాం " " 0-12-0
కీరకనైజా 2 " " " 1-4-0
నెల్లెనైజా 4 " " " 2-0-0
వి. పి. ఖర్చులు రు 0-4-0 ప్రత్యేకము.
పల్లెల, పట్టణములందలి ప్రసిద్ధులకు ప్రతిపాపులను దొరకును. దీని ఆనేకమును నకలుపెట్టు కలవు. కావున, రాము కొనునపుడు నీసానైజా ను, కార్తీకనైజా ఆటో డిల్ బహార్ అను పేరును పరిశీలింపుడు. ఈ ఆటో డిల్ బహార్ యొక్క సులభములను పరిశీలనచేయ గోరువా రీతిగనాకక వ్రాసినచో అకాకన్యకుల నువాసన కార్తీకనైజా ఉచితముగ పంపుదురు.
సోల్ వజ్రములు అంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ అండు తెమికల్ కో., నెం. 136, బాన్స్వామిసేతు బొంబాయి.

ప్రకటనము. (990)
మా తాలూకు చెన్న పట్టణంలో నె 6127రు సర్టిఫికెట్లు దాఖలా సర్వీసెం 10600 రు, డోరు నెం 217 & 3 రు యిల్లు స్తలం జాబ్బిపున్, వై నా బజారురోడ్డు, సుబ్బరాయలనాయుడు లేనువద్ద వై స్తలం యిల్లు 1268 వ న్నెండు వందల అరవయి యెనిమిది చతురపు అడుగుల స్తలం యావత్తు యిల్లు సహా (బజారులింగపురు) సమేతమయిన ఆ స్త్రీ విక్రయించ దలచినాము గనుక, కావలసిన వారు యాక్రింది అడ్డెప్పుకు వ్రాసిన యడల యింకా అవసరమయిన యావత్తు సంతాయిమ పొంద గలరు.
యేలూరు } మోతె వెంకన్న గార
14-12-17 } మోతెగంగ రాజుగారు,
విస్సన్న పేట, గుండెపల్లి యెట్టేలు జమీన్ దార్లు.

అమృతసంజీవి లేహ్యము.
ఇది అయఃకాంతసింధూరము, స్వర్ణసింధూరము, రజత భస్మము, అంబరు, కస్తూరి మొదలగు ద్రవ్యములు, వనమూలికలు, విత్తనములు, వేళ్లు చేర్చబడి మిగుల సహజముగలవారలచే సిద్ధపటు పబడి యున్నది. తినుటకు వెగటు నియోగక రుచికరమైయుండును. కాళ్లు చేతులు, మంటలు, అశక్తి, సోమరి తనము మొదలగువానిని పోగొట్టి ఆ కలిని పుట్టించును. పథ్యములేదు. బల కరమైన ఆహారమును దినుటయే పథ్యము. శ్రీలు, పురుషులు అందఱును వాడవచ్చును.
సేరు 1-కి వెల 2-0-0. వి. పి. ఖర్చు 0-4-0.
సేరు 2-కి వెల 4-0-0. వి. పి. ఖర్చు ఇ. నాం.
ధనలక్ష్మి కంపెనీ,
నెం 6, వెంకటేశమేష్ట్రీ వీధి,
(536) సామాకారుపేట, మద్రాసు.

ఆత్మ జిజ్ఞాస
శిశిరమును విడచినతరువాత ఆత్మజిజ్ఞాస.
అమృతము సుహృదమును గుఱించిన కాశ్మీరీ నర్మ గంభీర :- పా. బంగళాధర్మామిగారు, వి. పి. చిన్నవైజా చక్కవిగ్రహము వెల రు. 0-12-0.
ఆంధ్రవీర కా కార్యాలయ ను మద్రాసు 312, మద్రాసు.
ఆంధ్ర సంరక్షణి (ప్రథమ సంపుటము)
ఆనేక సంవి నివయము లిందు జర్జింపబడియున్నవి. ఆంధ్రులందఱును జెవివీరవలయును. ప్రాకృత్యము చదివిన వారికి బోధపడగలదు. కొన్ని ప్రతులు మాత్రమే మిగిలియున్నవి. త్వరపడు. 356 పుటలు. వెల ఒకరూపాయ మాత్రమే. (961)
పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము.
గోవిందరాజు హరిశ్చంద్రరావు,
ఆంధ్రసంరక్షణి పత్రికాధిపతి, కాకినాడ, గోదావరి జిల్లా.

కుంకుమ పువ్వు
స్వచ్ఛమును నిర్మలము నగు కుంకుమ పువ్వు మావద్దదొరకును. కొనువారు సూర్యమార్కును గమనింపుడు. కరస్పాడ్ డెప్పు మొదలగునవి ఇంగ్లీషున వ్రాయవలయును :-
ఎస్. నారాయణ అందు కంపెనీ.
(53) 21, హమ్మం వీధి, బొంబాయి.

గోదావరి జిల్లా పరిశేల గ్రామమున 16-వ తేదీన ఆర్డర్

గోదావరి జిల్లా పరిశేల గ్రామమున 16-న తేదీన ఆ కష్ట ప్రకాశము గారి ఆధ్యక్షత క్రింద సభ జనపబడినది. సమాన 100 మంది దుష్టు ప్రకృల గ్రామముల వాడు సభ నలుకరించిరి. పోతా ప్రగడ వృసింహము గారు మొదలగు వారు ఉపన్యసిం చిరి. ఈ క్రింది లింగ్రివాత్త 17-న తేదీన పంపబడినది: "రైట్ ఆనరబిల్ వైటు సెక్రటరీ గారికి, ఘనతరహించిన రాజకీయని ధి గారికి. పరిశేల స్వరాజ్యము తివాన చెన్నై లుకి కప్పియున్న మీకు ప్యాకెట్ మొసంగి కార్మిగము స్త్రీయను బలపఱచుదు న్నాడు; అందు విజ్ఞప్తి వదలి వేయబడినందునకు ఆసక్కు తిరి తెలుపుచున్నాను."

భీమవరము తాలూకానంపు మహాజనసభ

11-వ తేదీన ఢిల్లీ వరము పాటాకా మహాదాసభ ఢిల్లీ వరము గ్రామమున విద్యావినోదిని సంఘము హోటలా మద్రాస్ కృష్ణమా ద్రి నాయునుగారి ఆధిపత్యమున జనపబడి తత్సభ్యులందు ఈనిగువ తీర్మానములు ఏకగ్రీవముగా ఆమోదింపబడినవి:—

(1) ఈ తాలూకా ప్రజలు మన ప్రభుత్వమువారికి కను
పరిపూర్ణ రాజభక్తిని జెల్లించియును మిత్రమండలివారు అధి
కౌత్సహముచే చీయుచున్న మనోసంగ్రామమున వారికి
సంపూర్ణ జరుగి కలుగవలెనని కోసమన్నారు.

ఈ సందర్భంలో 1 మొదలు 9 ది వారముల నుదవపల్లి లో శ్రీ వెంకట్రమణస్వామివారి ఆలయ శాస్త్రనిర్వాహకులు గను అందుకు వారులు నదురు జేవుని భక్తులను నుదవపల్లి నివాసకులకు యానన్యంబి హిందువులకు ప్రతినిధులుగను నదురు జేవాలయములో ప్రతిసంవత్సరముపాడుగున ప్రతిదినము సర్వకాలములందును అన్ని విధములై నమంగళవాద్యములతో పూజలు జరుపుటకున్న నదురు స్వామివారి ఉత్సవముల కాలమందు నుదవపల్లి యూనియన్ లోను అన్ని పల్లెక విధుల నుండా నదురు స్వామివారి మేవజీ శాస్త్రధర్మము మొదలై న అన్ని విధములై న మంగళవాద్యములతో సంవత్సరముపాడుగున అన్ని దినములలోను అన్ని కాలములందును వాడు పూజలు ప్రార్థనములు జరుపుటకున్న వారికి గల హక్కుల స్థిరపరచు కొని అందుకు ప్రతివాడుగా నుండి మహమ్మదీయులును నుదవ పల్లి నివాసకులుగా నుండు యితర మహమ్మదీయులు యానన్యంబి విలాసి ఆధ్వరితము జేయకుండా పూకు లాగున ప్రతివారుల వైరా యానన్యంబి మహమ్మదీయులకు తక్కువలకు శాస్త్రతయింకొక్కొక నిషేధపుత్తివ్య కావలెననిన్ని ఈనావా దాఖల్ చేసి యున్నారు. ఈ దావాను కోర్టువారు 22-1-1918 ప్రతివాదులు బోలెగుటకు గాను ప్రధనవాదిదా చేసియున్నారు. ఈ వాయిదాలోగా నాడుగా చేరగోరు హిందువులు గాని ప్రతివాదులుగా చేరగోరు మహమ్మదీయులు గాని కోర్టులో నుండి జేసుకోవచ్చునని యిందుపల్ల అందఱిని గెలియజేయడ మైనది.

బి. యస్. శేషగిరిరావు బి. ఎ. బి. ఎల్.

మహాపద్మి, ఆర్, శేషగిరిరావు.
17-12-1917. వాడుల వక్రీస్తు.

మదనపల్లి జిల్లా మున్ సభ కోర్టు

994. 426/1917

శా.చూ. సం.లూ.కు పంపిస్తూ కృతజ్ఞుడను 4 ను

ప్రతివాదులు. 4 యజ్ఞ. ౩. సుబ్బరావు 2 రెడ్డి

కాశీ సాహిత్యము పుట 11 మంది

9. ఏ. 2. ఆర్డర్ 1 రూలు 8 యా సెంటులలో 1, 2
 వాడుకల మదనపట్లై ప్రో సో మేక్స్ రస్యమి అలయ కెంపిర్
 కమిటీ మొదట్లగుల 3. వాది భక్త్యర్థము 4 వాది భక్త్యర్థము
 సదకు జేవాలయములో ప్రతి సంవత్సరము పాడుగున ప్రతి
 దినము సర్వ కాలములయందును అన్ని విధములైన మంగళవా
 ద్యములతో పూజలు జరుపుటకున్న సదకు స్వామివారికి
 ఉత్సవముల కాలమునకు సదనపట్లై యూరియన్ కళాని అన్ని
 పక్షముల వీరులుగుండా సదకు స్వామివారి మేళానికి శాస్త్ర
 కము మొదలైన అన్ని విధములైన మంగళవాద్యములతో సం
 తృప్తము పాడుగుని అన్ని విధములలోను అన్ని కాలములయం
 దును వాడులు పూజలు పుష్పాదులు జరుపుటకున్న వారికి
 గల హక్కును స్థిరపరచుకొని అందుకు 2 మొదలు
 11 ప్రతివాదులుగా వుంటే మహామృదీయులును మదనపట్లై
 నివాసములగాగుండు యిగోమహామృదీయులు యావన్మండిన్ని
 పీటాటి అధ్యంతరము చేరుకుండా వుండులాగున ప్రతివారు
 టవరైరా యావన్మండి మహామృదీయ మధ్యస్థులకు కార్యత
 యిక్కలొక్కొక్క నిషేధ పుస్తకం లావరెనిన్ని యీ వావా
 వాఖర్ చేసేమున్నారు. ఈ వావాను కోర్టువారు
 22-1-1918 ప్రతివాదులు హాజరుటకుగాను ప్రధమవాయి
 దా వేసేమున్నారు. ఈ వాయిదాలోగా ప్రతివాదులుగా
 చేరగోరు మహామృదీయ లందరు కోర్టులో ముని చేసుకో
 వచ్చు నని యిందువిల అందరికి తెలియచేయడమేనది.

బి. యస్. శేషగిరిరావు బి. ఎ. బి. యల్.

మదనపల్లె   ఆర్. శేషగిరిరావు
18-12-1917   వాడుక చరీతు.

15-వ నేదొర ఖేనువరము తాలూకా చాలచక్రగ్రామ ప్రజలు సభమాది పూర్వగివము చోడవరము గ్రామస్థులసభలో తీర్మానింపబడిన తీర్మాతముల నే ఆమోదించి యుంటామని మంత్రిగారికి వుపిరి. — పెద్దతల్లి ముప్పారాజు, పెరిడెంటు.

భీమవరము తాలూకా కాపరము గ్రామ ప్రజలు 15
వ తేదీ నభ మాది చోడవరము గ్రామ సభ చారు పూర్వ
దినము గావించిన తీర్మానముల నే ఆమోదించి ఇండియా మం
త్రి గారికి పంపిరి. — వేదేశ ఆప్తుల రాజు, ప్రజాదేవులు.

వల్లూరుజిల్లా కావలి తాలూకా బువమకుంట గ్రామ వాస్తవ్యుల సెల 18 వ తేదీ రాత్రి సమావేశమై తీర్మానించిన ప్రకారము ఈ క్రింది కృత్రీవాద్ధ మాంతుగుగారి కంపం బడినది. "బువమకుంట ప్రజలు ఆంధ్రప్రదేశ్ నిరాకరణయన కమిటీని దోచుపును తదంగీకరణయన కర్తవ్యము చేయవలెను."—కక్షం కొండారెడ్డి అగ్రాసనాధిపతి.

ఆంధ్రముహూ సభ చారి విన్నవమును జైశ్యముహూసభ
మున్నగు వివిధ స్థానాధిపతుల విజ్ఞప్తులు మాంటేగు గారి
ముద్రాను వాక్యోక్తియునును చేప్పించుటకు ఆపత్మతిని
తెలుపుచు వాక్యోక్తియును చీలినకాదు చేప్పవలయునని కోరు
చు పొత్తి డిబెజ్క్ తద్దినానుగ్రామమునుండి ముద్రాగారికి
రిఫ్రీవా క యింపుచును.

భీమవరము తాలూకా చోడవరము గ్రామప్రజలు 14 వ
తేదీని సభ్యమండలి జరిగించిన తీర్మానములు:—(1) కాంగ్రెసు
మొదలైతే సుల వారు చువకోరికలు సంపాదించుచు స్కీము
తయారు చేసియున్నారు. అంతకుపై తిమ్మవకోరికలు కో
రుట భారతపు ప్రభుకు అవమానము, లజ్జాకరము. (2) దక్షిణ
ఇండియా బ్రాహ్మణేశ్వరసంఘము వారి కోరికలు అగౌరవము
గాను అపవిత్రముగాను ఉన్నందున వీరి చర్యలు పూర్ణముగా
ఖండించుచు కాంగ్రెసు—మొదలైతే సులవారి సుస్మరణలు
పూర్తిగా ఆమోదించవలయునని. ఈతీర్మానములకు చెన్న
పురిలోనున్న ఇండియాచంద్రిమాంటే ధ్యనానికి 22-వ తేదీని
నుద్రాసులో జరుగబోవు చెన్నరాష్ట్రీయ కాన్ఫరెన్సువారికిని
అంద్ర కృష్ణా ప్రతినిధులకు పంపియమట ప్రతిజ్ఞయు గాకి
అధికారియ్యుడగును. —చె బొపిరాజు ప్రెసిడెంటు.

సేలముదలల్లా సేలముగలమునందలి సతాతనధర్మ బోధనీ
సభవాను 18-వ తేదీ సాయంత్రము సభా భవనమున పుర
ప్రముఖులసభను గూడజేపరచిరి. ప్రధానుడు ఈశ్వరప్రార్థన
జరిపిపిమ్మట మిత్రముండలివారికి సుగ్రాహమున జయముకలగ
జలమునని ఈశ్వరుని నేడిచి. అంతకుము, “అయ్యో పంపత్స
యముగా జేసినకై నామివకుడు అన్ని నీకలయందును అలవి
గాని పుష్పభాండగాగములను సేలకొల్పి ప్రత్యేక రాష్ట్ర
మునకై వేరీషించుచుండ వ ఆంధ్రమున సభవారి విజ్ఞాపన
మును చెన్నపురి రాష్ట్రసాలకులు ఇండియా మంత్రిగారికి
సమర్పించ నిరాకరించినందులకై చింతిల్లుదు, గౌరవనీయు
లగు ఇండియాముఖ్యమంత్రి మాంచేకు గారు ఆంధ్రమున సభ,
ఆశ్రయ శ్రీసభ, వ్యవకర్మసభ, సామన్యసభలవారి విన్నపము
లను స్వీకరింప ప్రార్థించుచున్నాను” పని మాంచేకు గారికి
తెలిపివాడనందిరి.

తేజావి తాలూకా నుండి కలపూడి గ్రామములో 17-వ తేదీన స్వామిదేవాలయము, కొండపనేని వెంకయ్యగారి మద్రాసు శాఖపట్టము క్రింద పునరుద్ధరణకు పథకమును యాచించిన సంగతిని విశ్లేషించిరి:— (1) హిందూభక్తుల కార్యదర్శి, ము. ప్రధానమంత్రిగారు నగు శైల్ ఆచార్యుల మాంటానూగారికి నుండి కలపూడి పునరుద్ధరణకు సంబంధించి హస్తపూర్వక స్వాగతములను ఇచ్చియు వీరమునకు శ్రీవారిని గాఢాభిషేచనం సాగించియుండునట్లు కార్యముగా భూతకాంతమగు నని నమ్ముచున్నాము. (2) ఆంధ్రప్రదేశ్ లో జరుపుచున్న ఆంధ్రప్రదేశ్ నామభిజ్ఞాపన చేస్తున్న గవర్నరు మెంటువా గారి కిరిపనందుల కి నుండి కలపూడి పునరుద్ధరణకు మేము మాయపట్టిన తెలియజేయు సదుపాయమును శైల్ ఆచార్యుల మాంటానూగారికి రింట్రిమిటలుగా పంపుటకు స్వామిదేవాలయముగారికి అధికార మియ్యదమైనది:—మిక్కిలి నేని మాకున్న స్వామిదేవాలయము.

(4) మన నాయకులు కోరినట్టి భాషాప్రయుక్త పద్ధతిని ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణము చేయవలెననియు, ఆలోచన సభా సహితము కనర్నూరి శ్రీనిధుని యొక ప్రత్యేక గాత్రమును బయటియవలెననియు, ఆంధ్రేశ్వరుని ప్రత్యేక విశ్వ నిర్వాళయమును స్థాపింపవలెననియు కోరుచున్నారు.

(5) ఈ సభ వారు దక్షిణహిందూ జేత ప్రజాసంఘమును నామముతో కొంతమంది స్థాపకులచే స్థాపింపబడిన సంఘముయొక్క నిబంధనలను గాని, వారి చర్యలను గాని ఆమోదింపక వానిని ఖండించుచు మద్రాసు రాజధాని సంఘమును నామముతో మన ప్రజానాయకులగు దీవాను బహదూర్ పట్టుకేతకపిళ్ళగారి చూడమామనస్థాపింపబడిన సంఘముయొక్క తీర్మానములను ఆమోదించుచున్నాము.

ఈ తీర్మానములు మద్దల కృష్ణమూర్తి, నడింపల్లి
శేరా, నెల్లూరూరుచంద్రరాజు, తటవర్తి కృష్ణమూర్తి
సాగి చెలపతిరాజు, సాగి వేంకటనరసింహరాజు, చింగలపల్లి
చిట్టిపంతులుగార్లు చే ఉపసాదించుచు సభవారీ వామోదించ
బడినది. — సంఘాతి శేషాచార్య, కాన్యసన్న్య.

బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయము.

బొంబాయి, డిశంబరు 19:— మెట్రిక్యులేషను స్కూలు వైనలు పరీక్షలు నెల్లు జరుపవలసినదియు కెన్సుగోరిన ప్రత్యేక సంఘమువారి మాత్రములను బొంబాయి సెనేటుసభవారం గీకరించిరి. పర్మిట్ కేటులు వలయువారిని జేకభాషలందు పరీక్ష చేయుటకును ఉన్నత పరీక్షలకు నడువబోవువారిని అంగ్లభాష యందు పరీక్ష చేయుటకును వారు నిర్ణయించిరి. ఏదైన యొక పాఠశాలను సెనేటునందు చేర్చుటకును మార్పుటకును ప్రత్యేకముగ నియమింపబడిన సంఘమునందలి 10 గురు సభ్యులలో 6గురు రంగీకరించిన నాపాఠశాలను విశ్వవిద్యాలయమునా చేర్పదగును. మారకునందలి నూతన పాఠశాల విశ్వవిద్యాలయమునా చేర్చబడెను. ఇంటరుమిడియేటు వరకు మాత్రమే యది అంగీకరింపబడినది.

మొన్నటిదినమున చక్రవర్తిగారిచే నైదు అడ్మిరలు
తోధరు గారినుగారిలి క. సి. బి. దిరువ మొసగనిదెను.

చెన్న పురి రాష్ట్రీయా వనరసభ

(-)

నేటిదినము సమావేశమగుట.

ఈ సది నేటిదినము మధ్యాహ్నము 12 గంటలకు లాగు గోపంధానుగాని తోటలో ప్రత్యేకముగా నిర్వహించిన విశాలమైన పందిరిలో సమావేశమయినది. సభాధ్యక్షులు విశాలముగాను, రహస్యముగాను నిర్వహించెను. దినములము ప్రేక్షకులతోనిండెను. సుమారు 2 వేలమందివచ్చిరి. భారతాంగనలు కూడ పెక్కుమంది వచ్చిరి. అన్ని జిల్లాలనుండిగూడ సుమారు 500 మంది ప్రజలు సభావేదిక నలంకరించిరి. సభాధ్యక్షులయిన కె. పి. రామను మీనమగారు బ్యాంకు వాయిద్యముతో నూతనగింప బడి సభ ప్రవేశించిరి. సభావేదిక నలంకరించినవారిలో ముఖ్యులు, కె. పి. రామను మీనమగారు (సభాధ్యక్షులు) ఎన్ కన్నాది రంగ అయ్యంగారు (ఆహ్వానకంఠాధ్యక్షులు) పి. కేశవపిల్లగారు. మో. రామచంద్రరావుగారు, ఆదినిపెంటుపల్లి, పండి. డి. గోపాలాచార్యులుగారు, కలవల్ కణ్ణన శ్రేష్ఠి, కరుణాకరమిశ్రము, యా. కొలుమపల్లెను సాహెబు, డి.ఎస్. శ్రీనివాసాస్త్రి, కొండ వెంకటప్పయ్య, హద్దయి లక్ష్మీపతి, నెమలిపట్టాభిరామారావుగారు, భోగరాజు చిట్టాభి సీతాగారు, జి.ఎ. నరసింహు, లాగు గోపింధాను, ఎ. గంగస్వామి అయ్యంగారు. డి. ఎస్. కన్నాగారు. వ్రీసలి సోదనీదేవిగారు, ఇంకా పెక్కుమంది సభ నలంకరించిరి. ఆహ్వానకంఠాధ్యక్షులగు ఎన్. కన్నాది రంగ అయ్యంగారు, సభ్యుల నాహ్వానమున నీక్రింది యభివ్యవహారము గావించిరి.

శ్రీ మహారాజ రంగ అయ్యంగారి ఆహ్వానోపన్యాసము. మాతాహ్వానము నంగీకరించి ఈసభ కడుదెంచిన ప్రతి నిమిషమునకు హృదయపూర్వక స్వాగతము నందజేయుచున్నాను. ప్రత్యేకానగర ముంపులవలననే ఈ సభ కూడినదని నేనెప్పుడు నవనరులను. బహుశీత్రయైన రాజకీయ సామర్థ్య వర్ణయందు మనదేశ మిప్పుడున్నది. ప్రస్తుతసంక్రాంతము వలన మంచిసంభవించినను, చెడు సంభవించినను నందువలన గలుగు ముఖ్యములను సమర్థించుచువారలలో మనమునుండుటవలన ఎంతో శ్రద్ధతో మనము దాని నవలంకించుచున్నాము. మన దేశమునందు ప్రతికూల గతిప్రజలలోన, కలంపులయందును, ఉద్దేశములయందును, వాంఛితములయందును, ఆశయమును గొప్ప పరివర్తనము కలుగుచున్నది. హిందూ దేశము నమను గ్రేసు బ్రతుకుకు గల బంధము గట్టిపడి, బిందొలకు కాళ్ళతోపాదము కలుగవలయునని ప్రయత్నించు చున్న బ్రహ్మ రాజకాగ్య ధర్మంధరుల దూరదృష్టి ప్రశంసార్హమని ప్రతి బుద్ధిగారియు నొప్పుకొనక తప్పదు. ఈ దేశపు రాజకీయ పునరుద్ధరణయి ఆగస్టు 20 వ తేదీన పార్లమెంటులో ఇండియా కాంగ్రెసుగారు వెల్లడించిన ప్రకటనమును బట్టి, మాంపేగూగారు మన దేశమునకు రాజప్రతినిధిగారి తోను, ప్రజలతోను సంస్కరణ విధానముల నాలించియుట కయి వచ్చుట మనదేశమునందంతటను పరమానందమును గలిగించినది. మొత్తముమీద నాలించిచితిమేని బ్రటిషు ప్రభుత్వము మనదేశముందు నాగ్రాసభంగములతోను, చాలియాకము ధ్వంసముతోను గూడుకొని ఇంతకంటకు సాగినది. కొంత మంది యూరోపియను ప్రజలపట్టు కేవలము స్వాధీనముగోను, హస్తదృష్టితోను ప్రజల యచిత తృప్తిలను రూపుమాపి, మాంపేగూగారి సందేశమును ఫలగాహియముచేయుటకై బద్ధంకరియియున్నాను. యూరోపియనుల హిందూ రాజ్యాంగానికి వ్యతిరేక సంస్కరణములు జరుగుబోవునపుడు వైమధ్యములనుపుకొట్టి, క్షేమములకు వెడలగట్టుట సహజమే యని మనమెలుగున్నది. ఈపర్యాయము ముట్టుకు వారి దౌర్జన్యభావము అన్ని హద్దులను మీరిపోయియున్నది. శ్రీ రాజా చక్రవర్తిగారి ప్రభుత్వమువారు ప్రకటించిన ప్రకటనమును వీరధిక్షేపించుచున్నాను. ఇండియా మంత్రిగారును వారి సహచరులును ఈ దేశమున కెందుకు రావలయునని నిందించుచున్నాను. స్వపరిపాలనమును ప్రజల కనుగొనించుట కయి చేయగలది ఏప్రకారమునయినను దేశపరమ రక్షకాంగములగునదియను, మెకాలే గారు నెల విచ్చినట్లు ఈ “తెల్ల ప్రభువుల” లాభములకు అత్యంత హానికరముల నియు, అంతియేగాక ఈదేశప్రజల మేలుకే భంగకరముల నియు చాటుచున్నాను. మనదేశ తేమమును మంటగలుపుట కయి కృషిచేయుచున్న ప్రతిపాలకత్తెను మనము కాచిన పుడు ఈ మహాసభ నిర్వహణ గావించుట ఎంత యవసర

మో వినునున్నదను కావలయు. దేశ విద్రోహకత్తెలు ఇతర చోటులకంటె చునరావధానియందు బిశేషముగా చెలరేగి యున్నది. ఈచోచావధానము, దేశసేవైము రాజ ప్రతినిధి గారికిని, స్టేటుసెక్రటరీగారికిని పంపుకొనిన విజ్ఞాపనములను మన ప్రస్తుతదేశ పరిపాలనము ఎంత లోపభూయిష్టముయి యున్నదియును, వారికి లేటెల్లము గావించునుగాక. అంతట వారు ప్రజలకు బాధ్యతల ప్రభుత్వము నెసంగనిది ఈచోపములు సవరింపబడ లేరని దెలిసికొని, అట్టి ప్రభుత్వము నొసంగ దను గాక. నేనప్పుడీ క్రిందజేయు వ్యాఖ్య యాచించుచున్నాను. గురించి నాకున్న రాజ్యాంగ భావము ననుసరించి యుండును.

శాసన నిర్మాణ సభలు

ప్రజా నిబంధనముల ప్రకార మేలబడు దేశములలో ప్రభుత్వము యొక్క ముఖ్యంగము శాసన నిర్మాణసభ. ఈ సభ శాసనములను శేయును, మన్నించు విధించును, సామ్యము ప్రకాశితముకయి కర్మము చేయించును. ఈ మొదలగు కర్మ హామీ లన్నిటిలోను అసభకు పూర్తిగా తనిఖీఅధికారమును గలదు. ప్రజలచే పెద్ద కొనబడిన ప్రతినిధులు గల సభలచే నీ పనులన్నియు చేయించబడుచుండుటచేత ప్రజల కేది హక్కులతో హితవాచకమో నావిధముగా పాలనను బహుమందుచు. ఈ సభలలో దేశము నేల దృఢపాదములను ప్రజలు నేర్చు కొనుటచేత వారికిలను బాగుపడి, వారి స్వతంత్రతనగాపేక్ష బలపడి, వారి దేశభక్తియు, దేశసేవాభివృద్ధియు దృఢపడి స్వ సహాయులను, అత్యుపన్యాసమును వారిలో పెంపొందుచుండును. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్ర పాలకుడు ప్రెసిడెంటు విల్సన్ గారు “ప్రజాపరిపాలనము” అని ప్రాసిన పుస్తకమునందు దిట్లు వక్కాదింపి యున్నాడు:— దేశ సరిపాలనమునందు ప్రజాప్రతినిధులే సర్వాధికార నిలయులను రాజనీతిని ఎన్నడును కొదవ జాలరు. పాలనమును జలుపు అధికారులు గుహా స్త్రాని చేయువారిని చేయువారు గాని అందరకు మించినవారు కాజాలరు. శాసననిర్మాణాధికారిమే చ్యమునకు జన్మస్థానము. ఏమి చే బననల మనో నిశ్చయించుకొని ప్రజాప్రతినిధి సభ. అధ్యక్షుడు ప్రజాప్రతినిధిసభకు విధి పూర్వకముగా బద్ధవిధేయతను జూపింది తీరవలయును. అదిదే ప్రజాప్రతినిధి సభాజ్ఞలను తిరస్కరింపవలసి యిచ్చుపను అతని క్రింది తాతేదారుల మాట చెప్పి పదియేడు. ఆ తాతేదారులు కాంగ్రెసు చెప్పినవి చేసికొనవలయును. శాసననిర్మాణాధికారి స్వభావ స్వాతంత్ర్యమేదయనగా ఆరాసముల నారణములో బెట్టించి నధికారులు గలిగియుండుట. ఆయధికారులు ప్రత్యామ్నాయ సభకు గలరు. ఈ రాజకీయ సూత్రము లోరరా హిత్యమును యున్నది. అంగ్లో చాక్సును ప్రజలు దీనిననుష్ఠించుచున్నారు.”

శాసన నిర్మాణ సభాధ్యక్షుని అధికారము.

ఇండియాలోకూడ 1909 నుండి శాసననిర్మాణ సభలు పునఃనిర్మాణము గావించబడినపుడు ప్రభుత్వ కాన్యముల యందు భారతీయులకు ఎక్కువ అవకాశములను కలుగజేయుటయు, ప్రతిదినము ప్రజల కుపకరించు చట్టనిర్మాణములందు పూర్వముకంటె ఎక్కువ స్వాతంత్ర్యము నచ్చుటయు ముఖ్యోద్దేశముగ నెంచబడినది. ఇంద్రాను మంత్రిశేఖరదత్తు అప్పియ్యై మహాశయులు గూడ ఈసందర్భమున ఇట్లు పండి యుండిరి. ఇట్టి సందర్భములయందు శాసననిర్మాణసభలకు ప్రత్యేకము అధికారవర్ణనలవారి స్వాధీనములో నుండుటకంటె భారతీయులే ఎక్కువ బాధ్యతను వహించి అసభకముగ అధికారవర్ణమువారి ఆంకితము లేకుండే బాధ్యతలను నిర్వహించునట్లు చేయుట సమంపదముగ నుండలదు అత్యధి ముఖ్యముగ వాంఛనీయును. ఈ శాసననిర్మాణసభలయందు అసభికార సభ్యులకు ఎక్కువ స్వాతంత్ర్యమును ప్రసాదించవలయును. వారి మాట వి శేషముగా చెల్లరల యును. దీనికి తగిన కట్టుదిట్టముల నరక అసభికారి సభ్యులకు అధికారసభ్యులకంటె ఎక్కువ అధికారమును కలుగజేయటమే ముఖ్యమైన సంగతి. అధికార సభ్యులకు విస్తారము స్వాతంత్ర్యము పుకుటకేయు లేకుండుటయేగాక వ ప్రమాదమునకున శాసననిర్మాణసభలు ఉల్లేఖాటకపు సభలకు పరిణమించుచున్నవి. సంఘముల అభిప్రాయము వ్యక్తీకరించుచున్నట్లు నడించుచున్నచుదిగాని వాస్తవముగ మనఃపూర్వకముగ పనిచేయుటలేదు. సమయము వచ్చినపుడు ప్రజాహితకార్యముల నెన్నడును సాధించి ఎరుగనే ఎరుగవు. ఈ విషయములను బలపరుచుటకై కొన్ని ఉదాహరణములను ఈ క్రింద జొందు

పరుచుచున్నాడను:— అసభికార సభ్యులు శాసన నిర్మాణ సభయందు ప్రవేశపెట్టు నియములన్నియు మహాత్తరమై తేజోమయునకు సంబంధించి యున్నవి. అట్టి వానిని శాసన నిర్మాణ సభాధ్యక్షుడు తప్పకరించి అన్నిటిని ప్రతిహతము గావించుట నునకు కనులూర నాచుచున్నాడను. అధికార సభ్యులయెడను, ప్రభుత్వ నియమిత సభ్యులయెడను సభాధ్యక్షుడు చూచి ఆదరణను గూడ నవలకు తెలిసికొనవలయును. పెంట్లండు ప్రభువు ఆనతిచ్చినట్లు శాసననిర్మాణ సభాధ్యక్షుడు గూడ రాజధాని గవర్నరనికూడ మనము ముఖ్యముగ గుర్తించవలయును. శాసననిర్మాణ సభలయందు జరుగు కార్యములన్నిటియందును తమ గవర్నరువదనిన బట్టియు పరిపాలనా కార్యనిర్వాహకాధ్యక్షుడ సమ భావముతోనే శాసననిర్మాణ సభాధ్యక్షుడు ప్రవర్తించుచున్నా రని నుడివినచో వారియం దెంతమాత్రము ఆగౌరవమును జూపుటగాని వానినినీరసించుట గాని కాదని మేము నుడుగవలసియున్నది. బ్రిటిషు పార్లమెంటు సభలో ఉపాధ్యక్షులవలయువానికి (లిబరలు పార్టీ) సహకారిగనండి పడనిక పరిజ్ఞానము పెంట్లండు ప్రభువు గారికి పుడు మద రాను శాసననిర్మాణసభయందు దెంతయే అధికారవర్ణమునడ ఉపకరించుచున్న యవిగవర్నరుల అధికారమును అనుసరించి వరు సగ రెండుమారులు అసభికారసభ్యులకు శాసననిర్మాణసభకు నియమించు అవకాశము కలిగెను. రెండుసరి ములులయందు కూడ ప్రభుత్వవర్ణమువారికి సహకారమును సంపాదించి సభ్యులనే నియమించియుండిరి. అంతియగాని కొంచుకాగడ వైచి జెకకెనకు ప్రజాభివ్యక్తిగాని ప్రజాభిప్రాయం గాని ఈ ప్రభుత్వ నియమిత అధికారసభ్యులు గౌరవ పులకు గాని విధులను నిర్వహించియు, మన కార్పించును. (కర్తావ్య వ్యవహార) అట్టి వారిలో అర్హులు ప్రభువును, అర్హులను ఆతెలుగారును సభా లంకార విగ్రహములగున్న వారు, అంతకుమీరి వీరకలన ప్రజల కెట్టి లాభమునులేదు. ఇటువంటి ప్రభుత్వనియమిత సభ్యులు ఎన్నడుగూడ సభయందు ఒకవిషయమునుగూర్చి చర్చించుట గాని ఎంద్రానినైగూర్చి ప్రవ్రించుగాని ఎలలంగు. ఇట్టివనోని యులు ప్రభుత్వమువారిచే శాసననిర్మాణ సభ్యులుగ నియమించబడిరి. ఏదైనను భిన్నాభిప్రాయము కలిగినపుడు మాత్రము ప్రభుత్వమువారి తిరపున తమ సమ్మతిని తెలుపుటకు ఆనతియు వెనుదీయును. అట్టిసమయమున వీరు పాశ్చాత్యులచే నెన్నుకొనబడిన సభ్యులతోను ప్రభుత్వ నియమిత సభ్యులతోనే జేరుచుండును. ఏదైన ప్రవృత్తియును గాని ఉపసాదించబడు తీర్మానమునుగాని వలదని ఉత్తరపు చేయు అధికారము సభాధ్యక్షుడు నకు కలదు. అసభికారసభ్యులెట్టి ముఖ్యవిషయములనుగూర్చి తీర్మానముల నడపాదించినను తమకున్న అధికారమునుబట్టి ప్రతిహతమును తమ తీర్మానములను సభాధ్యక్షుడు త్రోసివేయుచుండుట తటస్థించుచున్నదని అసభికారసభ్యులు మొరలిదని సమయము లేనే లేదు. 1910 నుండి 17వ సంవత్సరమునకు 230 తీర్మానముల ను శాసననిర్మాణ సభాధ్యక్షుడు త్రోసివేచెను. వర్తమాన పరిస్థితులకు అనుకూలముగ లేరని రమానము 50 తీర్మానములను అధ్యక్షుడు త్రోసివేచెను. వారి వీరిన్నిటిని ఆంగీకరించుటకు ఈయనకు అధికార ముండినను అతనికి నిరాకరించెను. నిరాకరించబడిన సమస్యను ప్రజాసామాన్యాభివ్యక్తికి సంబంధించిన ప్రధానాంశములు. ఈ విషయములను గూర్చియే శాసననిర్మాణ సభయందున్న అసభికార సభ్యుల యభిప్రాయములను ప్రభుత్వమువారు ర ర య వ ల పి యు న్న డి. అట్టియెడ సభాధ్యక్షుడు నిరాకరించుట కడుంగకు వోచనీయును. ప్రోసి వేయబడిన తీర్మానములలో ముఖ్యముగా వానిని కొన్నిటిని ఇందు జూపుచున్నాడను. (1) గ్రామపంచాయతీలు (2) శ్రీ విద్య (3) ప్రాథమికవిద్య (4) గ్రామ పుస్తక భాంధారములు (5) నిమ్మజాతుల ఉపయోగార్థము భాగీధలముల నెసంగుట (6) దేశభాషలతో విజ్ఞానకాస్త్రమును ఎల్లొక బోధించు విధానమును ప్రోత్సహించుట (7) పంచమ పాఠశాలలను నెలకొల్పుట. (8) పాఠశాలల ఆరోగ్య శిక్షిని అప్రవృత్తు కలుగజుట. (9) శిశువు వైద్య పద్ధతిని విస్తారముగ ప్రోత్సహించుట. (10) సంచారక వైద్యాలయములను నెలకొల్పుట. (11) కన్నంబాడీ ప్రాజెక్టుకు సంబంధించిన శాంతిములను ప్రచురించుట. (12) అధికారవర్ణమువారి కొండ యాగ్రహని లాపు చేయుట. (13) హిందువులకును మహమ్మదీయులకును నైపుత్రులకును జాతివైషమ్యములు లేకుండగ జేయుట కొక సంఘమును నియోగించుట (14) శాసన నిర్మాణసభా నిబంధనములను సవరించుట. (15) పరిశుక్త బీడులయందు పశువులు మేయుటకు విధించిన పన్నును తీసివేయుట (16) ఉన్నత న్యాయస్థానమున (మోకోట్ట) శాశ్వత న్యాయాధికారుల సంఖ్యను నిర్ణయించుట.

ప్రశ్నోత్తరములు - తీర్మానములు.

ప్రజాపితాకావ్యముల గూర్చి అనధికార సభ్యులు వేయు ప్రశ్నలను, సమాజ ఉత్తరములను త్రోసివేయటకు అధ్యక్షులకు నిగంతుకాధికారము కలదు. ఒకవేళ వీరి ప్రశ్నోత్తరము లంగీకరించబడినను వారి నెట్లా మార్పు సేయించి సభ్యులకు ఈ మాన్యులను అంగీకరింపట తప్ప వేరొక మార్గము లేకుండా చేయుటగూడ తటస్థించుచున్నది. ప్రశ్నోత్తరములను తీర్మానములను నిరాకరించుటలో కానన నిర్మాణపు ట్టుదేశముల ననుసరించి ప్రవర్తించుటయుభియమైనను ప్రభుత్వ కాన్వేనియన్సాక కాగవారు అనధికారుగ తమ యిచ్చవచ్చి ట్టును మార్పుకాదునే చెల్లాయించుచున్నవారు. సభాధ్యక్షుడగు పెట్టుండుప్రభువు గూడ నిగంతుకాధికార శృంఖలాబద్ధుడాయెను. గతి ఏమిటిలు మానమున చచ్చు పురియందు జరిగిన కానననిర్మాణ సభయందు అధికపత్రము చర్చించబడు సందర్భమున అనధికారసభ్యులలో నొకరు అధిక పత్రమును గూర్చి ఏవో ముచ్చటించి అధికపత్రమున ముందుగ నిరూపించబడిన విషయమును ప్రవేశపెట్టుగూడదని ఆయన ప్రక్షేప పెట్టుండు ప్రభువు నిరాకరించెను. ఇట్టి ఉత్తరము వలన ఆ సభ్యుడు సగము సగము నుడువుచు కూర్చుండవలసి వచ్చెను. 1908 సం॥ తర్వాత మన సం॥ సర్వ రణ ప్రజాతీకలగూర్చి ఇండియా దొరతనమునాడు ఇట్లు ప్రకటించి అధికపత్రములో నున్న సేతుండేనను విషయమునైనసభ్యులు చర్చించు దగును. ఇట్లున్నను పెట్టుండుప్రభువు వైరుధ్యముగ ప్రవర్తించిరి. పూర్వము అధికసభ్యుడుగ నున్నట్టియు సామ్రాజ్య సభాపాధ్యక్షుడు నగు మా॥ సర్ వైట్లీటువుడే విల్లునగా రిట్లు నుడివియూడిరి:— అధికపత్రమును గూర్చి ఇప్పుడు జరిగినచర్చ అటుండే మనదన్న, విశుద్ధవా స్వాతంత్ర్యమును నిలబెట్టుకొంటిమి. ప్రజాభివృద్ధికారక మగు మరియొక విషయమందుగూడ గ్రామపంచాయితీనిర్మాణమును గూర్చి అనధికారసభ్యులలో నొకరొకతీర్మానము నుపపాదించివుడు పెంట్టుండుప్రభువు త్రోసివేచి అనధికారసభ్యుల హక్కులను ప్రాప్తముగావించెను. అయ్యదికాస్త్రవిరుద్ధమనియు ఆచరణీయము కాదని ఎంతవచ్చుచెప్పినను పెట్టుండుప్రభు వాలకించడామెను. పూర్వము ఇంగ్లాండులో అట్లాన్నీ బనరలుగనన్న సర్ బాక్ వైమెగారు గూడ ఇదేయభిప్రాయమును వ్యక్తీకరించియుండిరి. గతకానననిర్మాణసభయందు అనధికారసభ్యులొకరు ఒక తీర్మానమును గూర్చి చర్చించివుడు సభవారి యభిప్రాయమును కనుగొనుటకై సభ్యులనందరిని చేతు తెత్తుడని చెప్పి ఈ తీర్మానము చెల్లదని పెట్టుండుప్రభువే ప్రకటించెను. తత్సందర్భమున వోట్లు వేయుదని కొంతమంది కోర సభయందు చర్చజరిగిన కాలమున హాజరులేని అధికార సభ్యులను పిలిపించి వారి వోట్లుకూడ తీసికొనవలయు నని పెట్టుండు ప్రభువు ఉత్తరవిడచెను. చచ్చ సమయమున లేనివారి వోట్లను తీసికొనుట అసమంజస మని అందరును ఆక్షేపించిరి. మొదట అభిప్రాయమును కోసనను నీరవోట్లను తెక్కవేయరాదని యు వాదించిరి. కాని పెట్టుండుప్రభువు వీరి వాదమును వెనకెవని తెట్టిరి. తదుపరి వారనుకొన్న ప్రకారము చర్చసమయమున హాజరు లేని అధికారసభ్యుల వోట్లను తీసికొని తీర్మానము పోయెనని ప్రకటించెను. (నిర్దేశింపు) కానననిర్మాణసభల కార్యక్రమములను జరిపించుటకు వలయునిబంధనల నన్నిటిని చేయుటకు ఆలోచన సభలో గూడుకొనిన గవర్నరుగారికి అధికారము కలదు. కాని వీరు ఆలోచన సభలో గూడుకొన్న గవర్నరు బనరలు గారి అనుమతి ప్రకారము ప్రవర్తించవలయును. ఇట్టి నిబంధన తెల్పుచు ఆయనగ జేయబడినది. తద్రూపమున అనధికారసభ్యుల కెట్టి హక్కు స్వాతంత్ర్యములు కలుగవచ్చును. నిబంధనలయందు జేయబడు సవరణలకు ముందుగ అనధికారసభ్యులకు తెలుపుటగూడ లేదు. ప్రజావిమర్శనాధ్యముచిన్న నూత్రములకు ప్రయోగింపుడని కోరినను వారి మనోభిప్రాయము సెరవేయటలేదు. వీరి నన్నిటికేసి కాంగ్రెసు లీగు స్పీకరువారు గాక్షీయ ప్రభుత్వాధికారి ఎన్నడును కానననిర్మాణ సభాధ్యక్షుడుగ నుండగూడదని ఉద్ఘోషించుచున్నవారు. కానననిర్మాణసభ్యులే తమ అధ్యక్షుని నెన్నుకొను స్వాతంత్ర్య ముండవలయును. హిందూదేశమున నున్న అన్ని కానననిర్మాణసభలయందు ఇట్టి ఆవాంతరములు కలుగుటకే కాంగ్రెసు లీగు స్పీకరువారు తనూతన విధానమును కోరవలసి వచ్చెను. నిగంతుకాధికారాధ్యక్షపదవి, అధికారమునకును ప్రజాప్రాతినిధ్య సభాధ్యక్షపదవికి అధికారమునకు ప్రభుత్వ వైరుధ్యముండుటచే ఆవి రెండును వేర్వేరుగ నుండవలయును. రెండవవిభుభుకరియందే విలీతమై యుండరాదు.

గ్రామపంచాయితీలు.

గ్రామ పంచాయితీల విషయమున ప్రభుత్వమువారు గావించిన కార్యముల గాంజీయేడల ప్రజాభిప్రాయమునకు కార్యనిర్వాహకవర్గమువారి అభిప్రాయమును మార్పు నొందించుట చుస్సాద్యుని వ్యక్తమగుచున్నది. మనము సర్ థామసు మన్రో, మైసూరు దివాను రంగాచార్యగార్లు కాలమువరకునుబోయి యీ విషయమును పరిశీలన ననసరము లేదు. మొత్తే ప్రభువుగారు ఇండియా ప్రభుత్వకార్యదర్శిగ నున్నపుడు, భారత సంఘ విధానమున గ్రామ మొక ముఖ్యాంగమని యు, ఎన్ని రాజ్యములంతరించినను ఈపద్ధతి నిర్మాణితము కాలేదనియు, అందుచే ప్రజాపితాకావ్యము గ్రామమునే ప్రభుసాహసముగ నెన్నుటత్యవసరమనియు వక్కాణించియున్నారు. రోయలు కమిషనువారు కూడ సంగతిసందర్భముల బాగుగయోచించి, గ్రామపంచాయితీ పద్ధతి ఆచలంబనీయమని సలహా నిచ్చియున్నారు. ఈ విషయమై తగినచర్య తీసికొనుటకై స్థానిక ప్రభుత్వములకు ఇండియా ప్రభుత్వమువారు తెలియజేసియున్నారు. 1912 సంవత్సరమున గ్రామపంచాయితీ పద్ధతిని నెలకొల్పుటకై యొకతీర్మాన ముపపాదించబడునని అనధికార సభ్యులొకరు ప్రభుత్వమువారికి తెలియజేసియున్నారు. ఈ విషయమై చర్చించుట ప్రజాక్షేమమునకు ప్రతికూలమనెడి ప్రబల ఆక్షేపణమును జూపి ప్రభుత్వమువారు దీనిని తిరస్కరించిరి. మరల వీరిసలహా 1913 వత్సరమున జేయబడినది. 1914 వత్సరమునకూడ తీర్మాన ముపపాదించబడునని ప్రభుత్వమువారికి తెలుపబడినది. కాని యధాప్రకారముగ నిది తిరస్కృతమాయెను. మరల 1915 వత్సరమున ఈ విషయము కాననసభయందు చర్చితమాయెను. అప్పుడు దీనికి ప్రభుత్వము వారు తమ ప్రతికూలభావమును వెల్లడించిరి. కాననసభలో దీనిని గూర్చి యిరు పక్షములవారును సమముగనుండిరి. అప్పుసభాధ్యక్షులు (వీరు నీవిలు ఉద్యోగులు) తమవోటును తీర్మానమునకు ప్రతికూలముగ నొనంగుటచే, తీర్మానము జయము సేందలేదు. ఈ చర్య గ్రామ పంచాయితీ విషయమై మండలాధికారుల అభిప్రాయములు గనుగొన ప్రయత్నములు జరిగినవి. ఈ రాజధానిలోని కలెక్టరులలో నిరువురు దక్క యితరులెల్లరును ఈ సలహా యెడల తమకు గల అనుకూల భావమును వెల్లడించిరి. కాని నలుగురు సివిలు సర్వీసు ఉద్యోగులుగల రివిన్యూ బోర్డువారు ఈ ప్రజాభిప్రాయమున రాజకీయభావము లిమిడి యున్నవని యుద్దేశించి యీక్రింది విధమున తమ అభిప్రాయమును వ్యక్తీకరించిరి:— “అన్ని బాతులవారును గల ప్రాతినిధ్య పరిపాలకసంఘము దక్షిణ ఇండియాలోని గ్రామములయందు గానవచ్చిన యెడల అట్టి సంఘములు చాలకాలము క్రిందట నుండుటచే, అసలినక కాలమున నవి నామమాత్రావశిష్ట మైనవి. వాని నిష్కతు నిర్మించవలసినది సమస్యవలన నెట్టి ప్రయోజనమును గానరాదు. ఈ సలహా క్రియారూపముగ పరిణమించిన యెడల, ఉన్నత బాతులవారు కూలివాండ్రపై జాపు స్వాధీనతాధికారమును రూపుమాపవలసినది బ్రిటిషు పాలనాకీయము చేపూరణలదు. ఈ సలహావలన ఆనేకాపాయములు సంభవించునని బోర్డు వారభిప్రాయపడుచున్నారు. ఇది ప్రాచీనప్రతిష్ఠాపనమున పేర పునర్నిర్మితమగుట వలన నెల్లరును ఆకర్షించుచున్నను పాశ్చాత్య స్వపరిపాలనాభిప్రాయాను గుణముగనే యీ పంచాయితీ లిప్పకు నూతనముగ నిర్మించబడినవని బోర్డువారి అభిప్రాయము. పశ్చిమదేశమునండి పాక్షిక మెట్టిలాభములను పొందలేదనియు, యూరపు, అమెరికాదేశములు కనుగొనుచున్న మహావిషయము లన్నియు పొందిన హిందూదేశమున గలవనియు, అభిప్రాయపడు రాజనీతిజ్ఞులకును, పత్రికాధిపతులకును నిట్టి నూతనాభిప్రాయములు పొడకట్టుచుండును.” గ్రామ పంచాయితీ ప్రతిష్ఠాపనము రాజకీయభావప్రేరేప మని చెప్పు పురి ప్రభుత్వవర్గములోని సివిలియను సభ్యులు గూడ బోర్డుసభ్యుల వలెనే అభిప్రాయపడిరి. పంచాయితీ పద్ధతి స్వచ్ఛందముగ నుండవలెను గాని, కాననసభ్యులు కాగూడదని ప్రభుత్వమువారభిప్రాయపడిరి. కాని నెల్లూరు మండలమున స్వచ్ఛందముగ నీటి పారుదల సంఘము లేర్పడి ఇండియను కలెక్టరు చేతి క్రిందనుండి కొంతకాలమువరకు జయప్రదముగ కృషి సలిపెననెడి విషయము ప్రభుత్వమువారికి తెలిసియే యున్నది. కాని, బాకీదారుల నుండి సొమ్మును రాబట్టు కొనుటకు తగిన కాననాధారములు లేకుండుటచే ఈ పద్ధతి విజయము గాంచజాలక పోయినది. పిమ్మట, గ్రామపంచాయితీ నిర్మాణమును గూర్చి అనధికారసభ్యులు కాననసభలో బిల్లులను ప్రవేశపెట్టి పోచ్చిరి. మామూలుప్రకారమే సభాధ్యక్షుడు దీని తీర్మాన ముపపాదించబడుటకు తిరస్కరించెను. మరల గడచిన మే నెలలో ఈ రాజధానియందు గ్రామ పంచాయితీలను నిర్మింపవలె నని యొక తీర్మానము కాననసభయందు ప్రవేశపెట్టబడినది. దీనిని ప్రభుత్వమువారు మిగుల తీవ్రముగ నెదిర్చిరి. 18 గురు సభ్యులు తీర్మానమున కనుకూలముగను, 21 మంది ప్రతికూలముగను నుండుటచే, తీర్మాన మోడి పోయెను.

ఇతరవిషయములు.

1910-17 సంవత్సరములలో కాననసభయందు పరిపాలనా విషయమై ప్రవేశము గాంచిన 478 తీర్మానములలో, 19 మాత్రమే అంగీకృతమైనవి. అధికపత్ర విషయమున జేయబడిన 162 తీర్మానములలో 8 మాత్రమే అంగీకరింపబడినవి. ప్రస్తుత స్థితియందు పరిపాలక అధికవిషయములలో కాననసభలోని అనధికారసభ్యులకు కార్యనిర్వాహక వర్గపు వారి కార్యములపై నెట్టి అధికారమును లేదు. భవ్యయంత్ర మంగీకరింపబడువరకు వీరి కీవిషయమై ప్రభుత్వమువారిమీదు తెలియనీయరు. చెప్పపురియందు ఉన్నత విద్యోగము నుద్యోగీయుల నివాసార్థము వసతుల నేర్పవలయు ననెడి ప్రభుత్వము వారి తీర్మానము అనధికారసభ్యులకు తెలియకుండగనే ఆమోదింపబడినది. చెన్నపట్టణములో ఉద్యోగులు బంగళాల కొరత కొంత స్థలమునేమైన దీనికొన ప్రభుత్వమువారు యోచించుచున్నారా? ఏయే యుద్యోగులకొరత బంగళాలను కట్టెదరని కాననసభలో నొకరు ప్రశ్నింపగా వివరము లింకను పరిష్కారము కానందున, ప్రభుత్వమువారిమీదు తెలుసు తెలుస్తూతరము నీయుజాలరని చెప్పెడిను. ఇంకొకసారి సభలో నున్నతోద్యోగుల కొరత బంగళాలను నిర్మించు ఉద్యమమును వదిలివేయవలెనని ఉపపాదించబడినది. సొమ్ము చాలనందున ఇంక కొన్నిపనులు నిలిపివేయ వలసివచ్చిన దని చర్చలో తేలికను ఆతీర్మానము ప్రభుత్వమువారిచే త్రోసి వేయబడినది. పరిశీలన కొరత ఒక జిల్లా బోర్డు కైకను అనధికార అధ్యక్షుని నియమింపవలె నని కడచిన ఏప్రిలుమాసమున ఉపపాదించగా, ప్రభుత్వప్రతినిధి అడ్డునుచెప్పి పరిశీలనకొరతను జిల్లాబోర్డునకు అనధికార అధ్యక్షుని నియమించుటకు తగినకాలము రాలేదనియు, అధ్యక్షుడుగ నుండగినవా డొక్కడైన కనబడుట లేదనియు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. కొన్నిమాసములైనవెనక, జిల్లాబోర్డు కనధికార అధ్యక్షుని నియమించు విషయమును ప్రభుత్వమువారు చాలకాలము నుండి యోచించుచుండిరినియు, 4 జిల్లాలలోని జిల్లాబోర్డులకు అనధికార అధ్యక్షులను నియమింప నిశ్చయించి రనియు ఒక ఉత్తరపు ప్రకటించబడినది. కాననసభలోని ప్రజాప్రతినిధు లకుగు ప్రశ్నలవలన ఫల మేమియు లేదని చెప్పబడుచు, ప్రజల కచ్చనిష్ఠరములు గాని అధికారవర్గమువారి అధికారదుర్వినియోగమును గాని బహిరంగము చేయుటకును కానన సభలు నిష్ప్రయోజకములని చెప్పట కనేక నిదర్శనములు గలవు. కాననముల నేర్పజునపుడు ప్రభుత్వమువారు ప్రజాప్రతినిధుల భావములను లక్ష్యపెట్టరు. ఉత్తమన్యాయవేత్తలచే క్రమములని చెప్పబడిన వానిని ప్రజల క్షేమలాభములకు విరుద్ధములగువానిని కాననములుగా నేర్పజుటకే కాననసభలు ఉపయోగపడుచున్నవి. అనేక కాననముల సందర్భమున ప్రభుత్వనిర్వాహకుల కార్యములు న్యాయవిరుద్ధము లని ఉత్తమ న్యాయవేత్తలు పల్కిరి. అధికారవర్గ సభ్యులవలనను, స్వనియోజితసభ్యుల వలనను ఎక్కువమంది తమ పక్షముననే యున్నందున, ప్రభుత్వవర్గమువారు న్యాయవిరుద్ధ మగు కార్యములను కానన సమ్యక్తముగ జేయుచున్నారు. ఇటీవల ఒక కేసులో జమిందారి భూములందు కొన్ని నీటిహక్కులకాదాలో ప్రభుత్వము వారికి హక్కు లేదని ప్రవీణాన్నిలు వారు చెప్పగా, మొన్న ఒకసారి కాననసభలో నొకరు ప్రశ్న వేసినప్పుడు ప్రభుత్వమువారు హక్కు కాననసభ్యులగునట్లు ఒకబిల్లు ఉపపాదించబడునని ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి. ముద్రణయంత్ర శాసనము. ప్రజల యుద్ధమముల నణచుట మున్నగు అక్రమములను తొలగించుటకే, ప్రభుత్వనిర్వాహకసంఘములు డగు గవర్నరు రద్దుచేసిననే తప్ప కాననసభవారి తీర్మానము దీని చేయుటకు ప్రభుత్వ నిర్వాహకమున కేమధికార ముండ

గూడ దనియు, కాననముల నేర్పరుచుట, పన్నుల విధించుట, ప్రజాధనమును ఖర్చుచేయుట మున్నగు విషయములందు కాననసభలకు సర్వాధికారముండవలె ననియు కాంగ్రెసు-లీగు సంస్కరణములందు జెప్పబడినది. తాము విజేయులై, తామే మహాప్రభువులమని యనుకొనుచు, ఇతరుల లక్ష్యపెట్టపెట్టకుండునట్లుండు అధికారవర్గము గల ఈ దేశమున ప్రజల రాజకీయాభివృద్ధి బహుశక్త్యము. ప్రస్తుతము ముఖ్యప్రభుత్వమును నిర్వహించుచుండు సివిలు సర్వీసు ఉద్యోగులకు గల అధికారమును బలమును తగ్గించి ప్రజాప్రతినిధుల తెలివితేటలు వినియోగింపబడి సక్రమప్రభుత్వము జరుగునట్లు చేయవలెను. ముఖ్య ప్రభుత్వ వర్గము న సి వి లు సర్వీసు ఉద్యోగు లే విశేషముగా నుండుటచే సివిలు సర్వీసు అధికారులు చేయు అక్రమకార్యములన్నియు సాగును అధికారము దుర్వినియోగము చేయబడుచు ప్రజల అభివృద్ధికి భంగకరముగను, ప్రజలహక్కుల కడ్డముగనున్నవి. తమ సంఘపు అభివృద్ధి కొరకు తమ శక్తిసంతకు వినియోగింప గోరువారు ప్రస్తుత కాననసభావిధానమునందు తమకు అరకాళ మేమాత్రమున లేదనియు తాము రాజకీయముగ అశక్తులమనియు తెలిసికొనగలరు. ప్రభుత్వ నిర్వాహకవర్గము పార్లమెంటు అభిప్రాయము నకు లోబడియుండునట్లు చేయుట పార్లమెంటు సభ్యులకు రాజకీయస్వాతంత్ర్యము కొరకును, కానన నిర్వాహాధికారము కొరకును అత్యంతవ్యక్తమని ఒక గొప్పస్వామ్యవాది ఇంగ్లండులో జెప్పియుండెను.

రాజకీయ స్వాతంత్ర్యమే ప్రజల హక్కులను స్థిరపరచి, వారి అభివృద్ధికి తోడ్పడును. భారతదేశమున రాజకీయ స్వాతంత్ర్యము లేదు. ప్రజలహక్కులు మిగుల అపాక్షాదితమై యుండున్నవి. వీనికి ప్రజాశక్తినిర్బంధము లగు కాననముల వలనను, కార్యనిర్వాహకవర్గమువారి బాధ్యతావిరహిత మగు కార్యములవలనను చాల అపాయము కలుగుచున్నది. దేశమున విరివిగ వ్యాప్తము గాంచిన జాతీయోద్వేగమును కార్యనిర్వాహకవర్గమువారి నిరంతరకాధికారమును ప్రజలకు సువ్యక్తము గావించినది. ఈ రాజధానియందు, గడచిన మే నెలలో కాంగ్రెసు, లీగుల సంస్కరణవిధానమును ఖండింపుచు, వెంట్రెండు ప్రభువుగారు కాననసభలో ఉపన్యాసము చేసినప్పటినుండియు, అధికారవర్గమువారిచే నిరంతరతమగు అనేక కఠినకాననములు నిర్మితమై, విద్యార్థికులకును, ప్రభుత్వోద్యోగులకును భేదభావముల నుద్బంధింపజేసినవి. లీగుంటమ్మ ప్రభుత్వ నిర్బంధావాసమును, తమూలమున ప్రబలమైన ప్రజాక్రోధమును, ఆందోళనమును యెల్లరకును తెలిపి యేయున్నది. ఈయు త్రువు సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువారి అనుమతిని ఉపసంహరింపబడెను. అందులకు వారియెడల భారతీయులు కృతజ్ఞులు. లీగుంటమ్మ, ఆరండేలు, వాడియాగార్లపై నిర్బంధావాసశిక్షను విధించుటకంటె యెక్కువ అనాగ్నకార్య మింకొకటి లేదని నాఅభిప్రాయము. ఇంగ్లాండు ప్రభువుల సభలోని చర్చలబట్టిచూడగ బ్రిటిషు రాజనీతిజ్ఞులు హిందూదేశ విషయములను అగత్యమున బట్టి విచారించెదరని తెల్లము కాగలుదు. ఉదకమండలమున వెంట్రెండు ప్రభువుగారు తమ యుపన్యాస మొంగినతోడనే, భారతదేశ రాజకీయాశయముల కది ప్రత్యక్షప్రతికూలముగ నున్నదను విమర్శన తెల్లడలగానవచ్చినవి. ఈఉపన్యాసానంతరమున యీ విమర్శలను సభలను అంతము మొందించుటకు కఠినకానన ప్రయోగము వచ్చినది. నిర్బంధావాస శిక్షలవలన జనసామాన్యమున ఆగ్రహము ప్రబలమైనది. పోలీసువారి అధికారము చలాయించబడినది. ఇట్టి సమయములయందే ప్రజానాయకుల అసహనతయు, కాననసభలయందు వారికి గల నిరసనయు వ్యక్తమైనది. అసమయమున ప్రభుత్వమువారు ఆరు మాసములవరకు కొండలలో నుండుటచే, కాననసభ సమావేశముకాలేదు. హిందూదేశ ప్రజాభిప్రాయమును దెలుపు పత్రికలన్నియు ప్రభుత్వమువారి ఆగ్రహమునకు పాలై నవి. ఆంగ్లో ఇండియను పత్రికలవలె గాక ఇండియను పత్రికలు మిగుల కష్టము మొందుచున్నవని నే నీ సమయమున చెప్పవలసియున్నది. భారతీయ పత్రికా కాననము, తమ విప్లవకర్మములను నిర్భయముగను, న్యాయముగను నిర్వహించు ఇండియను పత్రికలయెడల ప్రభుత్వమువారు వర్తింపజేయుట కధికార మెవరిగలదు. ప్రజాప్రతినిధ్యము గల దేశములలో, పౌరహక్కులలో ప్రభుత్వమువారు జోక్యమునకు యెడములేకుండునట్లు కాననములు సంరక్షించుచుండును. అట్టి ప్రజాప్రభుత్వమే దేశములో పత్రికా స్వాతంత్ర్యము అవసరము. దేశము విజేయుటచే పా

లితమగుచో నది ముఖ్యము. స్వపరిపాలనమునకిది వాంఛనీయము. ఉదాత్తపత్తముననున్న గవర్నరుపాలనము క్రిందనుండియు, యారాజధానియందు పత్రికా స్వాతంత్ర్యము లేకుండుట నింతగనున్నది. న్యూఇండియా పత్రిక నిరంతరకాధికారుల వలన ననుభవించిన బాధలు చరిత్రాత్మకములైనవి. లీగుంటమ్మగారి సామర్థ్యమువలనను, న్యాయమువలనను, యాభులిక జయముగాంచ గలిగినది.

హిందూ మున్నగు పత్రికలు తమ విమర్శనములను న్యాయముగ గావించినందులకు మిగుల భయపెట్టబడినవి. మదరాసు మెయిలుపత్రిక యెట్టి భయము లేకయున్నది.

ప్రభుత్వ కార్యనిర్వాహకసభ్యుల చర్యలన్నియు వారాపత్రికలయందు పోలికనము విమర్శనలకు లోబడియున్నవి. వారు చేయుకార్యము లెవ్వియు సమాజముగ నుండజాలవు. అట్టివారిని విమర్శన సమంజసము అసమంజసము యని నిర్ణయించుటకు న్యాయాధికారులగు నియమించుట కేవలముచెడుపద్ధతి. అనేక విషయములయందు పీకి విషయజ్ఞానమే లేదు. వీరి మనమున ఎల్లప్పుడు అహంకారములే పొడముతుండును. నిష్పక్షిక భావ మెన్నడును కలుగదు. రాజప్రతినిధి గారిని, ఇండియా మంత్రిగారిని మెయిలు పత్రికాధిపతి ఎంత దూరుచున్నను మెయిలు పత్రికాధిపతివై ఎట్టిచర్యను ప్రభుత్వమువారు తీసికొనరైరి. మెయిలుపత్రిక దూషణవాక్యములను గూర్చి కానన నిర్వాహసభలో ప్రస్తావించ బడినను ప్రభుత్వము వారు ఎట్టి చర్యను జరుప కుండుటయే గాక మీదు మిక్కిలి 7-వ తీర్మానము నూత్రముల ననుసరించి ప్రజాక్షేమమునకు ప్రతికూలముగ నున్నదని ప్రభుత్వము వారు ప్రోక్షిలైచిరి. జాతివైషమ్యములను అభివృద్ధి చేయునట్టియు ఇండియామంత్రిగారిని రాజప్రతినిధిగారిని దూరుచు తేనిపోని నేరములను ఆరోపించి వానిస్థితులనునకు కళంకమును తెచ్చి పెట్టినట్టి మెయిలు పత్రిక దూషణవాక్యములు శిక్షాపాత్రము గావని మదరాసు ప్రభుత్వమువారు నడుపుట ఆశ్చర్యకరముగ నున్నయది. విశ్వసనీయము గావు. కాని ఇంగ్లాండులో రాజ్యాంగ మంత్రి కెవరైన వారాపత్రికలయందు నిశ్లేఠకుముగ దూరనవో వారిపై తన చర్యను జరిపి వారిని కిషించుటకు ఆయా మంత్రికి అధికారముకలదు. దీనికి ప్రత్యక్షప్రమాణముగ ఇటీవల మొన్న మొన్న నేలాయుకుబార్జి గారికిని ఒకానొక వార్తాపత్రికా ప్రచారకులకు జరిగిన వివాదమే తార్కాణము. హిందూదేశమును పాలించు నిరంతరకాధికారవర్గమువారు భరతఖండమున ముద్రణాకాననము ఆంగ్లేయులయెడ ఒక విషయమును ప్రొందవులయెడ ఇంకొక విషయమును పాక్షికభావముతో ఇంగ్లాండులో వలెగాక ప్రయోగించుచున్నారనుట కిండుకయు సందియము లేదు. ప్రొందవవార్తాపత్రికలను పరిశీలించి దోషాశోషణము చేయుట చాల బాధ్యతతో కూడుకొనినది. చాలనిదానముతో విచారించవలయును. అట్టివిధ ప్రతిదినము జిల్లాపరిపాలనయందుగాని, నెక్రిటేరియటులోగాని తప్పనిసినై పత్రికా ముఖమున విమర్శనలోనగు పౌరసేవోద్యోగులను బాధ్యతగ్గినట్టియు గొప్పనిదానము నలయునట్టి వార్తాపత్రికా కార్య విమర్శనలకు ఎన్నడును నియోగించకూడదని నాయభిప్రాయము. సుహృద్భావముతో నివర్తించు పత్రికాధిపతి కెన్నటికిని హిందూదేశపు ముద్రణ కాననమువలన అపాయము చేకూరజాలదని కానన నిర్వాహసభ్యులలో నొక పౌరసేవోద్యోగి వచించియుండెను. కాని వర్తమానమున ఎవరికిగూడ సురక్షిత లేదు కాననము మనయెడల న్యాయముగ వినియోగించబడుట లేదు. ఇట్లు చేసెదమని అభయవాప్తముగూడ నీయరైరి గిల్లకు దొరగారి అభిప్రాయమునే గనుకమనము గ్రహించవలసినవో వార్తాపత్రికా ప్రచారకులు తమ విప్లవకర్మములను నెరవేర్చుట అసంభవము అసాధ్యమని తలంచువాడను.

హోమురూపుద్యమముపై ధ్వజమెత్తుట

కార్యనిర్వాహకసభ్యుడగు గిల్లకుగారు వార్తాపత్రికా విషయములను న్యాయశాఖను పరిశీలించు చుండురు. ఈయన కాశమున గ్రహించి హిందూ పత్రికా విలేఖకు నొకరికి హిందూదేశపు న్యాయాధికారి యగు ఆయన సోదరముల కముగ సందేశము నంపి ఇకముందట్టి తీవ్రమైన వ్రాయకుండగ జేయువనికొరవారు. ఈన్యాయాధికారియే తన తాతదారులగు ఇతర న్యాయస్థానాధిపతులగు ఇతర ఉద్యోగస్థులకు బాబులనంపి హోమురూపు స్వదేశోద్ద్యమమున పని చేయు న్యాయవాదుల పేర్లను కనిపెట్టవలయు ననియు కోరిరి. తత్సందర్భమున గత కానన నిర్వాహసభయందు ప్రభు

త్వమువారు ఈ విషయమై ఉత్తరమును జారీచేసియుండిరాయని ప్రస్తావించి అట్టి ఉత్తరములేవియు ప్రకటించబడియుండలేదని ప్రత్యుత్తర మొసంగిరి. నిత్యముగ చాలమంది న్యాయాధికారులును కార్యనిర్వాహకోద్యోగులు ఈ రాజధానియందు హోమురూపు స్వదేశోద్ద్యమములందు పనిజేయువారి నందరిని పలుతెరలం బెట్టుచున్నారు.

హోమురూపు పతాకముల నెత్తించుటకై ఈకోమగుంటూరు మున్నగు స్థలములలో అపొదించబడిన నేరములును ఒక న్యాయవాదికి వ్యతిరేకముగ చెంగల్పట్టు కల్పెరరు, చేసిన చర్యను, రాజకీయ సంస్కరణముల నడ్డుపెట్టవలెననెడి స్థానిక నిరంతరకాధికారుల భావములు లేటె తెల్లకుచున్నవి. చెన్నరాజధానిలో పూర్వము అన్ని సంఘముల వారికిని స్నేహభావములుండెడివి. కాని, కాంగ్రెసు లీగుల విధానము ప్రకటిత మైనప్పటి నుండియు వీరిలో భేదభావము లుద్బంధించి జేయుటకు ప్రజల ప్రయత్నములు జరిగినవి. బ్రాహ్మజేతనోద్ద్యమము అధికారవర్గమువారి సహాయముతో నుద్భవించి వారి సలహాననుసరించి నడుపబడుచున్నది. సంఘములో భేద భావములు పుట్టింది, జాతీయమహాసభావిధానమునకు ప్రతికూల మగు సభల నేకములు చేయబడినవి. జాతీయసభావిధానము గూర్చి బ్రాహ్మజేతరులలో నిదివర కట్టి భేదాభిప్రాయములు లేవు. ప్రస్తుతము జమిందారులయందు గల భేదభావములు కలుగుటయు, భూస్వామిసంఘమువారు తమ నివేదికము నీయక పోవుటయు, చాలవరకు అధికారప్రయత్నములవలన జరిగినవి. నివేదికముల నందుకొనుటయందు కూడ, చెన్నపురి ప్రభుత్వము వారు కాంగ్రెసుకు ప్రతికూల మగు మాత్రన నిర్వాహసంఘముల నివేదికముల నంగీకరించి, యీ విధానమున కనుకూలమగు సభలని వేదికముల నిరాకరించిరి. పుస్తత విధానమువలన కార్యనిర్వాహకవర్గాధికారమునుండి హైకోర్టు వారుకూడ తప్పించుకొన జాలకున్నారు. ఇందలి న్యాయమూర్తులు పుభుత్వమువారిచే నియోజింపబడు చున్నారు. ఈ విషయములలో హైకోర్టువారి అభిప్రాయము సారముగ పుభుత్వమువారు వర్తింపవలెననెడి నియమమును చెన్నరాష్ట్ర ప్రభుత్వమువారు నిరాకరించి యున్నారు. తార్కాణముగ న్యాయమూర్తుల నియమించుటచే, వీరు ప్రభుత్వమువారికి సంపూర్ణముగ లోబడియుండవలసియున్నది. కార్యనిర్వాహక న్యాయాధికార సమైక్యతను చాల అవధికాయకము

కార్యనిర్వాహకసభ.

సివిలు సర్వీసు ఉద్యోగు లీగుసభ్యులుగ నియమించబడరాదను కాంగ్రెసు, లీగుల సలహాలు ఎల్లరు నంగీకరించి యున్నారు. ఈసభలోని భారతీయ సభ్యులు అధికారసభ్యులచే నెన్నుకొన బడవలయు ననెడి నియమము వీరు ప్రజాక్షేమము కోరువారుగ నుండురుభావమే కారణము ప్రభుత్వము వారు తమ ధర్మనిర్వహణయన ప్రజలకు త్రతవాడులుగ నుండలేదు. ఏప్రభుత్వమైనను ప్రజాప్రతినిధుల విమర్శనుండి తప్పించుకొనరాదు.

పిమ్మట సత్యమూర్తిగారు డాక్టరు సర్. ఎస్ గుబ్రు హృణ్యోగ గారు సభకు అత్యధికవలన రాతేనందులకు చింతించుచు వాగిన యుత్తరమును కొన్ని తంతివార్తలను చదివెరి. తర్వాత ఆధ్యక్షులు ఎన్నుకొనబడిరి.

పిమ్మట కె. పి రామకృష్ణమూర్తిగారు ఈ కేంద్రియము న్యాయము గావించిరి. రేపు ప్రకటించబడును.

500 ప్రతినిధులును సుమారు 2500 మంది శ్రేక్షకులును వచ్చియుండిరి.

తీర్మానములు

ఉపన్యాసములు జరిగినవెనుక పి. కె. రామకృష్ణమూర్తిగారు వహించి వలెనని రా|| బ|| ఎ|| కృష్ణస్వామి అయ్యంగారు పాదించి, భా|| బహదరు కుదుస్ బాద్షా సాహెబుగారు రనువదింప రా|| సా|| కలపల కణ్ణు నెట్టి గారు ను, రే వ రేండు డాక్టరు జె. లా జరకుగారును బలపఱచిరి. అంతట మిననుగా రధ్యక్షత వహించి తమ యుపన్యాసమును జదివెరి. రాజప్రతినిధిగారికిని రైట్ ఆనరబిల్ హిందూదేశాంగ మంత్రికిని ఇతర పరివార వర్గము నుస్సాగతము నొసగు తీర్మానమును, మహమ్మదాలీ షేకదాలీ గార్లను తక్షణము విడుదలచేసి ఇటీవల ప్రకటించబడిన ఉదారచర్యయెడ నయ్యకము నొసగవలె నను తీర్మానము నధ్యక్షు లుపసాదించి తీర్మానము లామోదితములయ్యెను సభ యింకను జరుగుచున్నది.

ఆంధ్ర పత్రిక

1917 సం॥ డిసెంబరునెల 21-వ తేది

శుక్రవారము

ప్రత్యేక రాష్ట్రీయమహాసభ

ప్రత్యేక రాష్ట్రీయమహాసభ నేడు సమావేశమయినది. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులగు కస్తూరిరంగయ్యంగారు స్వపరిపాలనావిధానములను గూర్చి ముచ్చటపడిరి. అధికారవర్గ నిరంకుశమునకు ముద్రాను ప్రభుత్వపరిపాలనా విధానము, ప్రజలమగు నిద్రానముని విపులముగ చర్చించిరి. ఉపన్యాసముచాలవరకు పెట్టెందు ప్రభువుగారి పరిపాలనా విమర్శననుని చెప్పినప్పుడు, ప్రస్తుత విధానము మార్పు జేయవలె అత్యవసరమో, అయ్యుంగారు నిద్రాన పూర్వముగ జూపిరి. అయ్యుంగారి రాజకీయ విషయ సరిష్టానము, ప్రపంచామళనము, స్వాతంత్ర్యపక్ష పాలనా విల్లరకును హిందూవత్రిక మూలమున సువ్యక్తముగనున్నవే. ఈ యుపన్యాసముం ధవి యెల్లను గిన్నెచున్నది. బ్రిటీషు పరిపాలనము వాగ్దానముల గావించుటలో జేరు దీయలేదు. విక్టోరియా గానిగారి ప్రకటనముకన్న యుచారభావోపేత మగు ప్రచురణము వేరు గాన్నిండు. ఆమె పిమ్మట పరిపాలించిన ప్రభువు లిరువురును, అట్టి యాహ్వానమునే తమ ప్రకటన ములందు గమనజరిచిరి. కాని ఇంతవరకును వాగ్దానములు కొంతవరకైనను ఫలించినటులు గాన్నిండును. ఇందుకు కారకు లెవరు? అధికారవర్గము వారెపుడును, తమ యధికారము నావంతయెనను త్యజించుట కిచ్చుగించరు. ప్రజల బాధ్యతల నన్నిటిని తామే వహించుచున్నాము. పరిపాలనా శిక్షను ప్రజల కొసగి పోవుటచే, రాను రాను ప్రజలలోని కార్యదక్షత్యము నానుమాత్రావ శిష్టమగుచున్నది. అవకాశములు లేక త్రుప్త పట్టుచున్నది. మాంటాగూ గారి దేశమున కేతెంచినచో, తమ పలుకుబడి తగ్గునేమో యని ఆంగ్లో హైందవులను యూరపియనులను యనవసరముగ కలవరము పురికొల్పిరి. మాంటాగూ గారి యెదుట ప్రతి కూలురు తమస్థించిన విజ్ఞానముల పరికించిన, ప్రజలపై విరేచి నైరుధ్యము బూని యున్నారో వ్యక్తము గాగలదు. అయ్యుంగారు సుజీవినటుల అర్హ ప్రజోయులకన్న ప్రతికూల ప్రయత్నము లీ రాజధానియందు విశేషముగ వ్యాపించి యున్నవి. ఇందుకు, యితీవల సమర్థింప జరగిన విజ్ఞానవలే నిదర్శనములు. అందుచే, మాంటాగూ గారికి సువ్యక్తముగలకు నాను ఆయ్యుంగారు యీ రాజధాని యందలి పరిస్థితులనే విపులముగ వర్ణించిరి. నాగరిక దేశములందెల్లను, శాసననిర్మాణసభ లే ప్రభుత్వాధికారము వహించును. ఈ సభలు ప్రజాప్రతినిధి సభలగుటచే, ప్రజేచ్ఛననుసరించి పరిపాలనముతత్పుక జరుగుచుండును. కానిహిందూ దేశస్థితి యందుకు విరుద్ధముగ నున్నది. మూర్ఖప్రభువు తన సంస్కరణములచే, అరచేత నైకుంతము జూపిరిని, ఆకాలమున కొందరు దలచిరి. అందుకు కారణము లేకపోలేదు. ఆకాలమందలి రాజ్యాంగవేత్తల వాక్యముల గమనించిన, నిజముగ ప్రాతినిధ్య మొసగవలయునని యే యుద్దేశము సూచింపజరగినది. కాని జమ్మ అను ఆంగ్ల రాజ్యాంగ తత్వజ్ఞులు

ప్రాసివలుల ప్రభుత్వము నేతీగున నిర్మించినను, అధికారము నిర్వహించు మంత్రుల వివేకము వ్యాధుప్రవర్తనములపై పరిపాలనా సౌష్టవము నిలిచి యుండును. న్యాయ సూత్రముల ప్రాబల్యము గూడ అట్టి సుగుణములపై నాధారపడి యుండును. అవి లేకుండ, మీ ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వము కాగితముపైనుంచి యాన దించదగిన విధానమేగాని, సజీవమై ఫలప్రదమగు విధానము గాకాలము. శాసననిర్మాణసభ లిక్కాలమున తార్కిక సభలుగ మారినవి. ప్రజాభిప్రాయ ము పథలపై ననుమాత్రము ప్రసరింపజాలదు. ముద్రాను శాసననిర్మాణసభ, ప్రజలకు నిరుపయోగముగ నున్నదని, ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షుని యుపన్యాసమును పరికించిన కరతలామలకమగును. ఉద్యోగులుగానిసభ్యులను నియమించుటలో, పెట్టెందు ప్రభువుగారి ఏర్పాటు లే మాత్రము సంతృప్తికరముగ లేవు. నియామక సభ్యులు తీర్మానముల చర్చించుట యందు జోక్యము కలుగజేసికొనక బోయినను, ప్రజాభీష్టములకు వ్యతిరేకముగ సమ్మతుల నొసగుటకు మూత్రము విడుదల చేయరు. 1910-17 సంవత్సరముల మధ్యను, అధ్యక్షులు 230 తీర్మానములను చర్చకు దీసికొనకుండనే నిరాకరించిరి. ఈ తీర్మానములు ప్రజల భావ్యభివృద్ధికి ముఖ్యవసర మగునవి. గ్రామపంచాయతీలు, స్త్రీ విద్య, ప్రాథమిక విద్య, గ్రామగ్రంథాలయములు, నిమ్మజాతులకు భూములసగుట పంచులకు వాతశాలలు, మొదలగు ముఖ్యవిషయములకు సంబంధించిన తీర్మానములు నిరాకరింప జరిగినవి. ప్రజాప్రతినిధు లకును ప్రశ్నిలైనను పరియగు ప్రత్యుత్తర మొసగుట లేదు. తమ యిచ్చవచ్చిన నాటికే ప్రత్యుత్తర మొసగబడును. మిగిలినవి నిరాకరింపబడును. శాసన సభాధ్యక్షులు తమ యధికారమును, ప్రజాప్రతినిధుల హక్కులను నిర్బంధించుట కెటుల యుపయోగించిరో, అయ్యుంగారు ఉదాహరణముల జూపిరి. విటిలో గ్రామపంచాయతీల విషయ మన్నిటికన్నను వివాదస్థితి సూచింపుచున్నది. ఈ విషయమై 1912వ సంవత్సరమున తీర్మాన మొవబడెను. అది యేకాకరణముచేతనో నిరాకరింపబడెను. తిరిగి 1913, 14 సంవత్సరములలో నిట్టి స్థితియే సంభవించెను. 1915 వ సంవత్సరమున తీర్మానము చర్చకు మాత్రము దీసికొనబడెను. ఈ తీర్మానమున కనుకూలురును ప్రతికూలురును సమానముగ నుండిరి. సభ కుసాధ్యక్షులు తమ సమ్మతి నొసగి, తీర్మానము ద్రోసి పుచ్చిరి. ఈ లోపున గ్రామపంచాయతీల గూర్చి యగ్నిప్రా యము దెలుపవలయునని వివిధ మండలాధికారులు కోరబడిరి. వారిలో నిద్రానదత్తు మిగిలిన వారందరు తమ యంగీకారము దెలిపిరి. కాని రివిన్యూబోర్డు వారు మాత్రము పంచాయతీల సుధ్ధరించుటచే, ఉన్నత జాతులు కృషియులను వీసిమ నుస్థితి సంభవించునని భయము గమనజరిచిరి. ప్రభుత్వ వ్యమువారు గూడ పంచాయతీలకు పరిపాలనాధికార మొసగుట కిష్టపడలేదు. పిమ్మట ప్రజాప్రతినిధు లొకరు పంచాయతీల శాసనమును ప్రవేశపెట్ట జలచిరి గాని, అధ్యక్షులందుకు అంగీకార మొసగలేదు. గత మే నెలలో తిరిగి మరీ యొక చట్టము ప్రవేశపెట్ట పెట్టబడెను. కాని ఉద్యోగ సభ్యులును, ఆంగ్లో హైందవ సభ్యులును, కలసి తీర్మానము నోడించిరి. ఈ విషయ మొట్టి స్వపరిపాల నావసరమును చాటుటకు జాలును. గ్రామ పంచాయ

తలు స్వపరిపాలనమునకు మూలబీజములు. ప్రజాసామాన్యపు శ్రేయమును పెంపొందించుటకు విటికన్న నుపయోగకరమగు ప్రతిష్ఠాపనలు వేరొకటి యుండవని సామాన్యులకు సయితము సుగ్రాహ్యము గాగలదు. ఇట్టి సత్యములు కనులకు గన్పట్టుచున్నను, బ్రాహ్మణులే ప్రజాసామాన్యాయములకు వ్యతిరేకముగ బనిచేయుచున్నారని ప్రతికూలురు మడుపువాక్యములలో నెంతవరకు నిజముగలదో యూహించుట సులభ సాధ్యము. ఆదాయ వ్యయనిర్ణయ విషయమై ప్రజాప్రతినిధులు దెచ్చిన 162 తీర్మానములలో 3 తీర్మానములు మాత్ర మంగీకరింపబడె నని తెలియుచున్నది. ప్రజలవాంఛ లేమాత్ర మయినను సరకు జేయబడుచున్నవేమో యీ సంఖ్యలే జూపగలవు. జిల్లాబోర్డులకు అధ్యక్షులుగ నుండుటకు భారతీయు లెప్పుడు గారని, ప్రభుత్వ సభ్యులు పలికిరి. నైక్కుగారి చరిత్రయు, తిరుచునాపల్లి టోలుగేటు కంట్రాక్టు చరిత్రయు కస్తూరిరంగయ్యంగారు వివరించి, అందలి వివరముల నన్నిటి దెలిపిరి. శ్రీ కాకుళపు మేజిస్ట్రేటుగారగు నెల్లు గారొక వైశ్యునిపై నాగ్రహము జూపుట యు, రాజధాని కళాశాలాధ్యక్షు లొక విద్యార్థి ప్రాసిన వ్యాసములో తమ కనుకూలాభిప్రాయములు లేనను కారణముచే ఆతని విద్యార్థివేతనము దొలగించుటయు, నిటీవల జరిగినవేగాన అవి ఎల్లరకును దెలిసిన విషయములే. అన్నిటికన్నను, రాజధానియందు నెలకొల్పుబడిన నిష్పంధ విధాన మే విధమున జూచినను సమర్థింప దగినదిగాదని, అయ్యుంగారు నుడిచిరి. ముద్రాయంత్రణ శాసన ముపయోగింప బడుచున్న పద్ధతి నిరంకుశముగ నుండుటయే గాక, ఆంగ్లో హైందవ పత్రికల యెడలను, హైందవ పత్రికల యెడలను భేదభావమును సూచించుచున్నది. ప్రభుత్వమున కధిపతియగు మాంటాగూ గారి నే హైందవపత్రికయు మెయిలు మొదలగు ఆంగ్లో హైందవ పత్రికలవలె తూలనాడుటకు సహజముగ గడంగదు. మాంటాగూ గారి దేశమున నుండగ నే ఆంగ్లో హైందవ పత్రికలు రాజప్రతినిధివైనను మాంటాగూ గారిపైనను దూషణ సహస్రముల కురిపించుచున్నవి. కాని ఆపత్రికల నే శాసనము సమీపించుటలేదు. మెయిలుపత్రిక ప్రాసిన దుర్భరమగు వ్రాతలకు చర్చయెద్దియైన దీసికొనవలయునని ప్రజాప్రతినిధులొకరు తీర్మాన ముపపాదించిరి, ఆతీర్మానము దేశహితమునకు వ్యతిరేకముగ నున్నదని నిరాకరింపబడెను. ప్రతికూల బ్రాహ్మణేశ రోద్యమ సంచలనము, సంస్కరణ పక్షవలంబుల విజ్ఞానవా నిరాకరణము, నిష్పంధ విధానము మొదలగు విషయముల తత్వచరసన, విటికన్న టికిని పరమావధము స్వపరిపాలనాప్రదానమే యని, నిశ్చయము గాగలదు. పరిపాలనావిధానమునందు గల లోపమే, దేశశ్రేయోభివృద్ధి కాటకము గలిగించుచున్నది. వ్యక్తులపై దోషారోపణజేసియు లాభము లేదు. అధికారవర్గము నిరంకుశముగ నున్నంతవరకు, భారతీ యాధికారులయినను, ఆంగ్లో యాధికారులయినను దేశాభివృద్ధి విషయమై విశేషముగ మార్పు గలిగింప జాలరు. ప్రత్యుత్తాను భావమేమన కీ సత్యమును గోచరింప జేయుచున్నది. ప్రస్తుత పరిపాలనా విధానమునకు ముద్రాను ప్రభుత్వ మొక నిదర్శనముగ దీసికొన వచ్చును గాని, అధికారవర్గ మే దేశమందయినను ఇంతకన్న విశేషముగ నాదార్యము జూపుట యసంభవము. బాధ్యత గల ప్రభుత్వ స్థాపనమే, ప్రజల వాంఛల కనుగుణ్యముగ ప్రవర్తించు

గలదు. అట్టి ఆదర్శమును, చక్రవర్తిగారు భారతీయుల కొరగియుండేది. రాష్ట్రీయ సభా కార్యక్రమముచే ప్రజలలో గలిగిన పరిపాలనాభిలాషను మాంటాగూగారు ప్రశంసించారు. గమ్యస్థానము జేరుటకు పాలకులును పాలితులును చేతుల కలిపి కృషిచేసినచో, ఆశయఫలితము సుకరముగ చేకూరి, అంగ్ల సామ్రాజ్య సైన్యమును జల తరమును.

మెయిలు పత్రిక సంతసించుచున్నది.

గతి మంగళవారము నాడు ప్రతికూల సంఘములచే నొసగబడిన విజ్ఞాపనములు మెయిలు పత్రికకు హృదయాపంద మొసగినవి. మెయిలు పత్రిక కిన్ని సంఘములు ప్రకటనాశ్రయము వాయిం చుటకన్న నెక్కువగా యాహ్లాదము వేరెద్ది యుండును? ఈ సంఘములు, దక్షిణ దేశమందలి ప్రజలకు గల ప్రజల స్వరాజ్యవిధులభివృద్ధియును సూచించుచున్నవి. మెయిలు పత్రిక యున్నదనించుచున్నది. ప్రజాశయముల దెలుపు ప్రతినిధిసంఘముల విజ్ఞాపనములు నిరూపించిన బడినపుడు, ఇంతకన్న వేరు విధముగ నుండుటకు సాధ్యమగునా? ప్రతికూలభావములే ప్రస్తుతము గాగలవు. ఆది ద్రావిడ మహాసభవారు తమ దేహములో రక్తమున్నంతవరకు స్వభావాలను లభించకుండు పోరాడెదమని తమవిజ్ఞాపనలో నుదహరించిన వాక్య రత్నమును మెయిలు పత్రిక సంతసముతో నుదహరించుచున్నది. ఈ వాక్యభారణి గాంచిన, మెయిలు పత్రిక మాంటాగూగారిని నుదయోగించి దూషణపరంపర బోలియున్నది ఇదియే గాబోలు, మెయిలు పత్రిక కింత యత్సాహము గలిగించుటకు కారణము!

మరియుక మూరీ పత్రిక మాంటాగూగారిని వారించుచున్నది. ప్రభుత్వ కార్యదర్శియు, రాజ ప్రతినిధియు, భారతీయుల యాందోళనమునకు చెనియొగ్గ గూడదని, మెయిలు పత్రిక చెలుపుచున్నది. మాంటాగూగారు తుట్టతుదకు ప్రజల కాళాభంగము గలిగించెద రని, మెయిలు పత్రిక భావిస్తూచున గావించినది. అటులయును, తమరును ప్రతికూల భారతీయులను ఆందోళనమును మూనరలు! ఏ నని, మాంటాగూగారు రొసగు సంస్కరణములచే, ప్రజల యాశలు ఫలింపక జోయినచో, ఎరు భాతికి భిన్నముగ ఆందోళనము జరిపెదరు. అపుడులిగి ప్రభుత్వమువారు లొంగెదలేమో యని మెయిలు పత్రికకు యెము గలుగుచున్నది. కావున ప్రతికూలాంధోళన మొక వంక సాగింపుచునే యుండురలు! మెయిలు పత్రికకు మాంటాగూగారిపై నిష్ఠాను గొంత మక్కువ గలిగినటులున్నది. మాంటాగూగారు ప్రజల కాళాభంగము గలిగించెద రని, మెయిలు పత్రిక విశ్వసించుచున్నది. కాని మెయిలు పత్రిక ప్రజల నిరుత్సాహ పరచుటకు, యిట్టి కల్పితముల బుట్టి పుచ్చుటకు దోచుచున్నది. ఒకవేళ అభిప్రాయములలో మాంటాగూగారు పూర్తిగా మారిని యంగీకరించినను, అంగ్ల ప్రజలు స్వపరిపాలనా ప్రదానము నిక నాపుట కేమాత్ర మిచ్చగించరు.

—(0)—

యాదవ్పర శక్తియ మహాసభ:—కార్యదర్శిగారిట్లు శంతి సంప్రదించును. ఆహ్వాన సంఘము వారు మదరాసు ప్రతినిధుల నివాసమునకును భోజనమునకును ప్రత్యేకపు ఏర్పాటుల గావించు చున్నారు. తగుమైన భారీ చేయబడును. అందు పాల్గొన నందు ప్రతినిధులు కొంచెము హెచ్చుతగ్గులక కేటించు ననిక వచ్చెదగా కంటనే తెలుపగోరెదమన్నది. కాంగ్రెసు అధీను, 42 బోజుబాటిది; కలకత్తా.

బొంబయి క్రానికలువత్రిక.

ధరావతు కేసు విచారణ.

క్రానికలు పత్రికా ధరావతు కేసుకు 19వ తేదీని రాజధాని ప్రధాన మేజిస్ట్రేటు విచారించిరి. బి. జి. హార్ని మను గారి పక్షమున గొల్లి జిన్నా గారును, దొరతనమువారి పక్షమున అడ్వొకేటు జనరలు దైంకుమరుగారు వాదించిరి. ప్రభుత్వమున ధరావతు కోరికను గాన తిరుగ ధరావతును గోరుటకు మేజిస్ట్రేటున కధికారము లేదని జిన్నా గారనిరి. పత్రికా సంపాదకుడుగ హార్ని మనుగారు నవంబరు మాసమున డిక్లరేషను ఇచ్చినపుడు, జరుగుచున్న దర్బారు ముగియువరకు తాత్కాలికముగ ధరావతు మాఫ్ చేయబడిదని జిన్నా గారును నిపుడేల ధనమును నిక్షేపింపవలసిన దని యుక్తమవు చేయబడవలయునని ప్రశ్నించిరి. ఇప్పుడు ధరావతునుగోర మేజిస్ట్రేటుకు కధికారములేదు. అట్టియధికార మున్నదనుకొన్నచ, సముఖాయుషి నిచ్చుకొని హార్ని మనుగారి కవకాశ మీరుచుటయును. పత్రిక బహుపురాతన మగునది. ఇవరహా డిక్లరేషనుల వొనగునపుడు ధరావతును గోరవలసి. ఇప్పుడేల ధరావతును గోరవలయును? డిక్లరేషను దరఖాస్తులపై ధరావ తరకననమని ప్రాయట కలదు. వైదికపరిపరమైన కారణములచే ధరావతు బుచ్చుకొనలేదని యొక దరఖాస్తుపై మేజిస్ట్రేటు ప్రాసీయించెను. వెనుకటి ప్రచారమును పత్రికతో సంబంధమును వీనుకొనె నను కారణము మాత్రము ప్రాయబడి యిందెను. ఇప్పుడు నూద నట్లే జరిగియుండెను. కాన వెనుకటితరునె యుక్తమ వోల్చి యుండవలసినది.

ధరావతుగోరుటకు కారణము?

ధనమును నిక్షేపింపవలసిన కారణము లేయ్యవి? హే పురుషుండెనచో వానిని మేజిస్ట్రేటు పొందుపరచవలయును. మేజిస్ట్రేటున కధికారమున్నదని(అధికారములేదని జిన్నా గారు విన్నవించిరి) తలంచినచు, ధరావతు ఆనకననమని యేల యుక్తమ వా న న్ను కలయును? ఇవివరహా ధరావతులు పుచ్చుకొనలేదని మేజిస్ట్రేటు ఉదాహరణముల కావచ్చును. గాని కాసనముమాత్ర మిట్టి మనకావీయము. డిక్లరేషను నవయుముగ ధరావతు పుచ్చుకొనవలసిదని కాసనమున విధింపబడియున్న గానింతి మొత్తమును నిక్షేపింపవలసినదియు మేజిస్ట్రేటు ఉద్ఘాటించవలయును. ఉచితముని తోచినయెడల మేజిస్ట్రేటు ధరావతును గొట్టివేయవచ్చునే గాని తాత్కాలికపు టుత్తరువుల జేయవలసినది కాసన మాతని కధికార మీయదని చెప్పుచు జిన్నా గారు ఇటీవల న్యాయవిద్యా ధరావతు కేసులలో ప్రధాన న్యాయమూర్తి తిరువందలి కొన్ని భాగముల జదివి వినిపించిరి.

మేజిస్ట్రేటు తా నొకప్పుడు యుక్తరువులను రద్దుచేయుట గాని సవరించుట గాని జరుపవచ్చునని మూడవ కేక్ మనున నివంపబడియున్నది. ప్రభుత్వమున ధరావతును కోరనేలేదు గనుక ఈ కేసున మేజిస్ట్రేటు గానికి సవరణకు గాని రద్దుచేయుటకు గాని అవకాశమే లేదు. ఇవివరహా ధరావతును బుచ్చుకొనలేదు గనుక నిపుడునూడ ధరావతు నిక్షేపింప నాత్మము లేదని యివివరహా ననుచుండెరి. వస్త్రమానముననూడ నివర్ధతినే యనవలంబింపక మాత్సేలజేయవలయున? ధరావతును బుచ్చుకొనవలయునని యితినిషించినచో, దొరతనము వారికి కాసనమునందలి యితరమును కేక్ మను లాధానమై యున్నది. గాని ప్రస్తుతకర్తవ్యబట్టి, ధరావతునుగోర మేజిస్ట్రేటుకు కధికారములేదని జిన్నా గారు వాదించిరి.

అడ్వొకేటు జనరలుగారి వాదము.

మేజిస్ట్రేటు కార్యనిర్వాహకావోక్త్యోగి. మదరాసు హై కోర్టుజడ్జిల మువ్వుగులలో నియతరవై నల్లి పామును మెసగి యున్నారు. కనుక ఉత్తరువులు చేయుక త్వాము, దర్బారులకొకప్పుడు వాతని కధికారమున్నది. దర్బారు ప్రత్యక్షసానముల బట్టి, ధరావతు వెంట పుచ్చుకొనవలసివచ్చెను, లేక ధరావతును కొట్టివేయవలసియు మేజిస్ట్రేటు నిశ్చయించుచు. భాయమును సుత్తరువుల వేకొక సమయమున నొకప్పుడు గూడదనియు, ఉత్తరువుల రద్దుచేయు గూడదని గాని సవరింప గూడదనిగాని మేజిస్ట్రేటును నిర్బంధించు వరకు తెలియును, కాసనమున లేవు. ధరావతు నేల బుచ్చుకొనవలయును వివరింపవలె నని కాసనము విధించుచున్నది గాన తాత్కాలికపు టుత్తరువు భాయపు టుత్తరువు గారు. ఉత్తరువులను సవరించుకొనుట, రద్దుచేసికొనుటకు సంబంధించిన నెకమను ధరావతు వైకమును కొట్టివేయుటకునూడవర్తి

చును. ఈసందర్భమున జిన్నా గారి వాదము హాస్యాస్పదము. కనుక మేజిస్ట్రేటున కిప్పుడు ధరావతునుగోర నధికారమున్నదని అడ్వొకేటు జనరలు విన్నవించిరి.

జిన్నా గారి ప్రత్యుత్తరము.

డిక్లరేషను దరఖాస్తుపై సుత్తరువుల వొనర్చుటయును మేజిస్ట్రేటు కాలిఫర్నియా మొనర్చునపుడును వాదము లేప్పదము. డిక్లరేషను దరఖాస్తుపై మేజిస్ట్రేటు తక్షణమే ఉత్తరువుల వొనర్చవలయును. ఇంతవరకును నిక్షేపింపవలయును నని గాని, ధరావతుకట్ట నగత్యములేదని గాని యాతడు త్తరువు చేయవలయును. ధరావతును బుచ్చుకొనకగోయినచో, అట్లుపుచ్చుకొనకుండుటకు కారణముల వివరింపవలయును. ఒకసారి ధరావతునువదలితి గాన వరల ధరావతును బుచ్చుకొన నధికారము లేదని జిన్నా గారు చెప్పిరి.

తీర్పు.

ఈ కేసున ధరావతును విడిచి పెట్టవలసిన ప్రత్యేక కారణములు గానరావు గనుక 2 వేల రూపాయలను నిక్షేపింపవలసిన దని ప్రధాన మేజిస్ట్రేటు ఆజ్ఞాయెచ్చెను. దొరతనము వారి ప్రావోక్త్య నిక్షేపింపవచ్చునానని జిన్నా గారుప్రశ్నింప, మేజిస్ట్రేటు అందుల కనుచుతించెను.

సామ్రాజ్యము సంస్కరణము.

గతమంగళవారము సాయంత్రాలమున పండిత మాలవ్యగారు వై నిషయముగూర్చి యుపన్యాసించిరి. ఉపన్యాస విషయము మోచనా శక్తిగల ప్రతిభాగతీయుని మనఃకలమును సంపూర్ణముగ వాక్రమించి యున్నది. తత్కారణముననే మీ యాహ్లాదమును నే నంగీకరించెదను. ఆగష్టు 20 వ తేదీని బయలు వెడలిన ప్రకటనము ఆంగ్లేయుల పరిపాలనాగమ్యస్థానమును కృత్రిమంబునది. ఈ నేతమున బాధ్యతా యుత మగు పరిపాలనను నేర్పరచుట యెవారి యుద్దేశము. వైశితి యేర్పడినపుడు భారతీయులు తమ ప్రతినిధులద్వారా తమ వేరమును పాలించుకొందురు. కాలక్రమమున నీగమ్యస్థానమును చేరవలయును.

పిదప మాలవ్యగారు నిదనుమాను ప్రభువు కర్మము మున్నగు ప్రతివాదుల వాదమును ఖండించుచు కాంగ్రెసు లీగు సభల సంస్కరణ విధానమును వివరించిరి. ప్రస్తుత పరిపాలనములకు నేతమునకు పురోవృద్ధి లభ్యముకాక పోయెను. కాంగ్రెసు లీగు సభల సంస్కరణ విధానము ప్రజాప్రతినిధుల కధికారమును నిక్షేపించుచు పురోవృద్ధి ప్రసాదించెను. కాంగ్రెసు లీగు సభల సంస్కరణ విధానముపై గొనిరాబడిన మాటంకములకు ప్రత్యుత్తరము నిచ్చుచు మాలవ్యగారు వై సంస్కరణ విధానము. నామోదింపవలసినదని అంగ్ల ప్రభావ్యాచ్యమును నిన్నపముతోడ తమ యుపన్యాసమును ముగించిరి లాహోరునుండి తిరిగి వార్త కచ్చెను.

దేశీయ మహాసభా ప్రతినిధులకు.

అయ్యా, భరగపురము రైలు స్టేషను వద్ద డిసెంబరు 24, 25-వ తేదీలకు మద్రాసు మెయిలు నేతలకు ప్రతినిధుల సౌకర్యాధము అంద్ర సమితిగారు కాఫీ, టీలను తయారు చేసేయుంపచున్నారు. జేసీయ నాయకును దయచేసి ఆంధ్రసమితి వారి యాతిధ్యము సంగీకరింప గోవిమన్నాడను.

ఆంధ్రసభారత్న భండారు దండపాణి.

అధ్యక్షుడు, ఆంధ్రసమితి, భరగరపుము.

గత జూను నెలనుండి జరిగిన ఆరుమాసములందును జేమే మొగల్తూరు నాయకర్ ఉచితాయుక్తైన వైద్యశాలలో 2918 మంది రోగులకు మందు లొంగవలెను. ముత్తముమీద ఒక్కొక్క రోగి కొనగలగిన మందు వెల 2½ వైసు

పోర్చుగలు నూతనపాలక వర్గము.

మేము, డిక్లరేషను 20:— పోర్చుగలు నూతనపాలక వర్గము, అను ఆంగ్ల పాఠమును ప్రచురించును, ఇటలీ, బెల్జియనులు ఆమోదించినది.

లీమను సేనాని

జ్యోతియ దేశంబు 20:— లీజిత్తురమును సంరక్షించిన లీమను సేనానిని వారు విడుదల చేసిరి. అతడిటకు వచ్చును,

ఆంధ్రద్యమము.

ఆంధ్రమహాజనసభా విజ్ఞాపనము.

అనుబంధము.

నిన్నటి తరువాతి.

హార్దిక ప్రభుత్వ తాము పంపి "జెస్సూచి" యందు (25-8-11) రాష్ట్రముల సరిహద్దులను తృప్తికరముగ పరస్పర రిండుటలో పరిపాలనమునకు యోగ్యమగునట్లును శాడవల యునని వ్రాసెను. ఒక భాషమాట్లాడుచుంటు ప్రజలకు గలిగి ఒకే వైఖరినందు భాగమును రాష్ట్రముగా చేయుట చేతనే యిది సవకూడును. అందుకొకే హార్దికప్రభుత్వ బంగారీ భాషమాట్లాడు రి భాగములను గలిపి ఒక రాజధాని చేయుటకును దానినే ఒక గవర్నరును కార్యనిర్వాహక సంఘమును నియమించుటను నిశ్చయించెను. 19 వ పేరాలో "ఇప్పుడు బంగారీములో కలిసి హిందీభాషమాట్లాడుటయందు భాగమును చేరుచేసి వేరుప్రభుత్వము సెనుగుట సంకల్పి కి రముగ నున్నది. ఇదివఱకే హిందీ జనులు రకు కు మించియున్న బంగారీలతో చేర్చబడి యుండుటచే వారి అభివృద్ధి కవకాశములు లేకపోయినవి. అని హార్దికప్రభుత్వ వ్రాసెను. సరిహద్దుల పరిష్కారము ప్రజాశయములను పరిప జేయుట కవకూలముగా గూడ జేయవలె నని ప్రభుత్వము వ్రాసిరి. ప్రజలకును, తన జ్ఞానోదయము గలిగినది. స్వాభివృద్ధి కిని, స్వభావ సాంస్కృతిక అభివృద్ధికిని రాష్ట్రీయ స్వాతంత్ర్యా భివృద్ధికిని ఏకభాష గల భాగమున కొక ప్రత్యేక ప్రభుత్వము నొకగంటయే ముఖ్యతరమున నున్నట్ల కన్పిస్తున్నది. హర్ది క ప్రభుత్వముగా రిది గ్రహించి రివక చేయును బంగారీమునుండి వేరుచేయనిది అభివృద్ధి కవకాశ ముండదని వీహరీలు గుర్తించి రిని వ్రాసిరి. సరిహద్దుల పరిష్కారమునందు ఆంధ్రయు రాజ కీయ, పరిపాలనా సౌకర్య స్థితి ల వై నాధారపడి యుండవలెను దీనియందు హర్దిక ప్రభుత్వమువారేమి చే యదలచినదియు 12 వ పేరాలో చెప్పబడినది. జనసంఖ్యను బట్టిగాని, సంపదనబట్టిగాని రివకు గలదని తాము భావించు అధిక్యం సవయోగించుటకు రెండరాష్ట్రములలోను విలులేదు. ఇది గొప్పప్రము కాసవకలలో గ్రహించిరినిది కన్పి మెత్తునయగునట్లును ఈ కన్పియు భాగము బయలుపడును" ఇంకొక వాక్యమునందును ఈ యభిప్రాయమే చెప్పబడినది "బంగారీమునుండి వీహరీమును వేరుచేయనిది వీహరీ అభి వృద్ధి కవకాశములు లేకని వీహరీల యందభిప్రాయము వ్యా పించిరిని కన్పిస్తున్నది. వీహరీల చేయబడినచో, అధికాం దోశము జరుగును. కాన సగ్రీధనము న మన మే రిగన మార్పును ఏర్పాటు చేయవలయును" 2 వ ఆంధ్రబంధ మునందు చెప్పబడిన విధానమే యిప్పు యంతటను నిర్వహింప బడుచున్నది. (సకేవము)

దత్తత్రయందలముల ప్రజా సమావేశము.

ఈ నెల 19 వ తేదీని తెలంగాణలో వై సమావేశము జరిగినది. ఆదోని వాస్తవ్యులగు గంధనేధి కబ్బరాయ నెట్టి గారు అగ్రాగనాధిపత్యము వహించిరి. స్వరాజ్యముగూర్చి సమావేశమువారు చర్చించి ఈ దిగువ తీర్మానమును తీర్మానించిరి.

బ్రాహ్మణేతర నాయకుల యొక్కయు ఆంగ్లభారతీ యల యొక్కయు స్వరాజ్యపు అభిప్రాయములను యీ సభ వారు మిక్కిలిగ భదించుచున్నారు. ఆనతిర్మానము తీర్మానింపబడి యీత్రది రింతివార్ర మాంపేసూగారికి పంపబడెను. "దత్తత్రయందలముల ప్రజా సమావేశమువారు ప్రభుత్వవారికి మనఃపూర్వకముగ స్వాతంత్ర్యమునుచున్నారు; ఆంగ్లభాగ తీసు సంఘమువారిని యీ జేడము చేయుచున్నారు; కాం గ్రాసు మువలివేలది సంస్కరణవిధానములను ప్రజలకొనంగ బ్రార్థించుచున్నారు. మహమ్మదాలి, షేతాలీగార్లు కక్ష ణము నిర్బంధవాదము నుండి విడుదల చేయ నవేలించుచు న్నారు. ప్రభుత్వమువారు కొన్ని జిల్లాలను నిరాకరించినందు న ప్రజలకు ఆనంతర్వే కలుగుచున్నది. కావున అన్ని జిల్లాలను ప్రభుత్వవారు విడుటకు సమావేశమువారు ప్రభుత్వవారిని ప్రార్థించుచున్నారు" అనుపార్ల ప్రభుత్వవారికి రింతిముల ముగ తెలుపబడెను.

స్థానిక వార్తలు

(-0-)

మైలాపూరు సంగీతసభ:—మైలాపూరు వాస్తవ్యు లగు వైదికకళామణి వీణ శేషన్నగారు యీ నెల 23-వ తేది ఆదివారము సాయంత్రము నాలుగు గంటలకు వీణా గాన మొనరింతురు.

జగన్నాథ భక్తసభ, ఎగ్ మూరు:—ఈ నెల 24-వ తేదీ సోమవారము రాత్రి 8¹/₂ గంటలకువై సభవారి యజమాన్యము క్రింద చిదంబరము వాస్తవ్యులగు బగ్గిమ్మశ్రీ శ్రీరంగచార్యులగారు వీరాస్వామి కీర్తనధి నెం. 4/1 రు భవనమున రుక్మాంగద చరిత్రమును హరికథగ చెప్పదురు.

మిస్ గోపాలరాజు గానము:—ఈమె నిన్నటిరాత్రి క్రిత్వీయ పురమందిరమున నృత్యాభివ్యయములలో గూడిన గానము గావించి, నభ్యుల నానందముచెను. పురజ నులు మిక్కిటముగ వచ్చియుండరి. కొందరు స్థలము జాలక వెడలవలసిన వారయిరి. ఈమెగాన కళాకాశలమునకు సంత నింది భివారీలము రాజాగారు వెండిగన్నెను బహుమతిగ సెనుగరి.

చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయము:—1918 సంవత్సరము జనవరి నెల 18 వ తేదీ సోమవారము లగాయతు ప్రతి సోమవారమునకు శుక్రవారమునకు సాయంత్రము 5¹/₂ గంటలకు నెట్టు మామలో రావుసాహెబు కృష్ణస్వామి ఆయ్యంగారు లెవకులుగారు. డక్షిణ హిందూదేశ చరిత్ర ప్రాంతము అను విషయము గూర్చి ఆయి ఉపన్యాసము లను చెప్పదురు. డిక్టేట్లు లేనివారు లోనికి విడుదలదరు. డిక్టేట్లు కొకట: విశ్వవిద్యాలయము రిజిస్ట్రారుగారికి దర భాషులు పంపబడవలయును.

మాంటూగు గారు:—రాజప్రతినిధిగారును, హిం దూదేశ మంత్రిగారును డిశంబరు 21-వ తేదీ సోమవారము ఉదయము 8-30 గంటలకు దొంబాయి చేరుదురు. జనవరి 2-వ తేదీ బుధవారమునాటి ఉదయము 10-30 గంటలకు బొంబాయి నుండి బయలు దేరుదురు. బొంబాయిలో బయలుదేరిన పిమ్మట వారు దేవలాలిలో నున్న "వెల్లుజనరలు ఆసుపత్రిని" చూడెదరు.

బొంబాయి గవర్నరుగారు రెండేడ్లకాలమువరకు పరి బ్రామికాధికారి పదవిని నిర్వహించిరి. బొంబాయిరాజధాని పరి క్రేమల సభివృద్ధినిబొందు నిమిత్త మిట్టి ఏర్పాటు గావించ బడెను. పి. జి. విడు సి. ఐ. ఇ. వి. సి. ఎస్, గా రావత్రివి యందు నియోగింపబడిరి.

రాజాగారిమీద యుద్ధముచేయవెంటుట:—సి. ఎస్. సీతారామస్వామి ఆయ్యరుగారు రాజాగారిమీద యుద్ధము చేయవెంటుటలు మదరాసు రాజధాని న్యాయస్థానములం దొకటో సేరాలోపణము చేయబడిరి. ఆదోని శేషము విచారించుటలో బొంబాయి ప్రధాన న్యాయాధికారిగారు స్పష్టగండు కాన్సులు ఛార్లెసు రంగరుగారిని సాక్షి విచారణచేసిరి. రింగ రుగారు కొన్ని యు త్తరములను జూపి అని ఫాక్సుములరు అనువారితో సంబంధించిరి. ఫాక్సుములరు నతడెలుగడు. ఆరేఖల నతడు బొంబాయి దొరతనమువారి రాజకీయకాఖవారి కడకు, నొంపోయి జేప్పగారి కిచ్చిరి. ఆయుధ్యములు చింపి చూడబడినవి. తనముందట విప్పబడినదియు లేనిదియు నతినికి భాగము జ్ఞాపకములేదు. పిమ్మట ఫాక్సుములరుగారు మరి యొక లేఖను వ్రాసిరి. వారి సభివారీత్యా సెప్టెంబరు 23వ తేదీని జేప్పగారికి తానంపెను.

న్యాయాధికారి:—ఈ ఉత్తరములు నీవేల అంపబడినవి యు నెటుగుదువా? ఏవాలివారి లాభార్థముగ గాని నీవు పని చేయుచున్నావా! ఉ॥ నేను హిందూదేశమునందలి జర్మను వాధముల జూచుచున్నాను.

కృతివిమర్శనము.

"విజయః జయము" లేక "కర్ణవిక్రమము":— ఇది ఆయిదంకముల నాటకము. పుత్రిపురము నందలి అన్నో వ్రాహ్మణులలో తెలుగుపండితులగు మన్న భాగవతుల నృ సింహ శర్మగారిచే రచియింపబడెను. (నెల 10 అణాలు.) నాటకము చాల రసవంతముగను ప్రదర్శనోత్సవముగను రచింప బడెను. వివిధపాత్రములు మిక్కిలి నిపుణతతో పోషింపబడి నవి. కర్ణపాత్రపోషణము ప్రశంసనీయును. ఒకరంగమున గ్రామ్యభాష వాడబడెను. ఆది ఆంధ్రులందరికిని తెలియుట కన్పియు. భీమనివంటి మహావీరుని నోటినుండి "నీయన్ముత గం డెనాడెను" పలుపలు వెలువడగూడదని పో చెడిని. నాటకము ఆధునికాంధ్రయాతక కావ్యములలో ననేకముకంటె నెక్కు ము సామర్థ్యముతో వ్రాయబడినది చెప్పగలము. పుస్తకములు శర్మగారికి వ్రాసిన లభింపగలవు.

"సునకార్యములు":— ఈయని పులిగడ్డనకృష్ణారా యుని వి.వి.ఎల్.గారి విగచితము. విశాఖపట్టణమునందలి హిత కాపణీగ్రంథమాలవారిచే 9 వ పుస్తకముగ ప్రకటింపబడినది. (నెల రూ.1-0-0.) మంచి సులభతైలీని బొయిరుకు బోధపడు నట్లు పలుచేతలల పురాతనకథలు సంగ్రహముగ వ్రాయ బడినది. ఇట్టి నూతనమార్గ నావ్యవహరము ఆంధ్రమాతృసేవకు పూనిండులకు సత్కృతారాయణ గారు వందనీయును. బాలకట తిగినకథల పుస్తకములు లేనికొకట అత్యధికముగ నున్నది. నారాయణ గా రీలోపణము కొంతకరకు తీర్చివచ్చి నమ్ము చున్నాము. మనదేశకథలు బాలకట కెక్కుడను గ్రామ్యము లుగ నుండగలవని పోచెడిది. కథలు మరికొంచెము పెద్దవిగను, తెలియరికొంచెము సులభముగను ఉండిన, చదువుటకు బాలక కెక్కుడు ఉత్సాహకరములు కాగలవు.

ఆంధ్రరాజుల కథలు:— ఇయొక చిన్నపాత్ర ము. ఆన్ధ్రనాణీగ్రంథమాలానుబంధము. (ఇవగల్లు, నెదనంది సాడుబొంబు, గుంటూరు. (నెల 2 అణాలు.) ఇందయుగురు ఆంధ్రరాజుల కథలు చిన్నలు గలవు. ఆంధ్రరాజు లందరి కథ లను పూర్తిగ గ్రంథకర్తలు, కుమ్మలగుంట కేశవరావు, రత్నా కరము వే.కటప్పరాగారు వ్రాసెదరని నమ్ముచున్నాము. తెలి చాల సులభము. చిన్నపిల్లల కిట్టి పుస్తకము లత్యా కశ్యములు.

అబలా సన్న్యాసబోధిని:—ఈయది మానం వేం కటకత్నాంబగారిచే వ్రాయబడినది. (బాబ్బిలి. పుస్తకము నెల 2 అణాలు.) గద్యపద్యాశ్లోకము లగు వివిధవ్యాసములు గలవు. పాటలును విశేషముగ గలవు. వ్యాసములును పాట లును సులభతైలీని ఉత్సాహవంతములుగ వ్రాయబడినవి. ఈ గ్రంథ విక్రయమువలన వచ్చు విత్తము వేదరాండ్ల విద్యాభి వృద్ధి కుపయోగింపబడునట. ఇట్టి కవయిత్రుల ప్రోత్సాహ పరచి వారిచే ఆంధ్రభాషలంకారము లగు పుస్తకముల వ్రాయించుట కార్యసాధనము శిగిరి యేర్పాటు చేసెదరని నమ్ముచున్నాము.

రమ్యవారి ఋణములు

వారి యుద్ధములు.

లండను, డిశంబరు 20.—తైయప్పత్రిక పెట్టాగ్రామ విలేఖకు డిల్లు తెలియజేయుచున్నాడు:—సంధి రాయబాళ ములయందు మిత్రులు దొరుకొనరని స్పష్టపడినచో, తాము విజేతములకు బాకీపడియున్న మొత్తములను రమ్యవారికినను వాచిచ్చివేయగని బోలివిషయము పుత్రికలయందు పలు సార్లు చూచనట వెలువడియున్నది. మిక్కిలిమందలి కొత్తిడి గలిగింప నిట్టి దేదరింపులు జరిగియున్నవో, నిజముగ రమ్య దొరతనమువారు ఋణముల నిరాకరింపవలెనో కాలక్రమ మున తెలియవలయును. ఋణములను సున్న దెట్లు రమ్యవారి యుద్ధమును గూర్చి ప్రాంతపుర్వ జీటుంగు (జుమ్మినీతే మున సుప్రసిద్ధుడు) పుత్రిక వెలుగించుచున్నది.

లండను, డిశంబరు 20.—రమ్యవారి ఋణముల నిరా కరింప నుద్దేశించి యున్నట్లు అధికారకృత్యులగు సమాచారము రాతేదని ప్రజాసభయందు రాబర్డు సెసిలు ప్రభుకనెను.

THE GREAT WAR

TELEGRAMS.

[Reuter's Agency]

Great Britain

Submarinism.

LONDON, December 20.
The French weekly shipping returns state that there were 981 arrivals and 892 departures. One vessel under 1600 tons was sunk and one unsuccessfully attacked.

The Italian Figures.

LONDON, December 20.
The Italian shipping returns give arrivals during the week as 384 and sailings 333, two sailing ships over 100 tons and one under were sunk.

Allied Shipping.

British Traffic and Losses.

LONDON, December 20.
The Admiralty states that arrivals during the week numbered 2461 and sailings 2499. Fourteen vessels over and three under sixteen hundred tons were sunk. Eleven were unsuccessfully attacked. One fishing vessel was sunk.

A Treaty of exclusion to threaten Germany.

LONDON, December 20.
In the House of Commons Mr. Daniel Davies suggested that Britain should propose to the Allies a treaty for the total exclusion of all commerce, shipping and trade with the Central Powers, until they had abandoned all the occupied territories, made complete reparation for crimes and accepted the Allies' proposals for self-determination of nationalities international arbitration and limitation of armaments after the war. Lord Robert Cecil replied that the suggestion will be carefully considered.

Explosion in an Explosives Work.

LONDON, December 20.
The official statement says that an explosion wrecked a building in the explosives works northward of London. There were no fatalities.

Food Restrictions.

New Proposals.

Meatless Days.

LONDON, December 20.
Lord Rhondda is arranging to fix in January maximum prices for various grades of Home Live Stock and will impose from the New Year a meatless day weekly, on which no cooked or uncooked meat will be sold. He proposes to limit retail sales after 13th January to three-quarters of October sales.

The Official Casualties.

LONDON, December 21.
It is officially announced that in the air raid ten persons were killed and seventy injured in London and five injured elsewhere. The material damage was not serious. No naval or military damage was done.

No Newspapers on Xmas Day.

LONDON, December 20.
No newspapers will be published on Christmas Day and no evening papers on Boxing day.

An Allied Generalissimo.

Strong Reasons Against the Proposal.

LONDON, December 20.
The "Times" military correspondent devotes an article to the suggested appointment of a Generalissimo commanding all the allied armies and points out that the German supremacy in the enemy's camp has not prevented great failures and has probably aroused deadly jealousies. The enemy's central position and the transfer to and fro of some 15 divisions has not produced decisive results. The appointment of an Allied Generalissimo would create friction with every allied country, whose authorities might disapprove his action. He would risk an early collision with foreign Governments, Parliaments and Departments. Overwhelmed by an ocean of papers he would soon have to choose between suicide or resignation. The correspondent assumes that General Petain is the only possible man and suggests that our appreciation of his talents should lead us to spare him such a fate.

Vladivostock

Japanese Landing Contradicted.

LONDON, December 20.
At question time in the House of Commons, Lord Robert Cecil stated, that as Government was aware the report of Japanese landing at Vladivostock was without foundation.

New Portuguese Regime Recognised.

LONDON, December 20.
PARIS.—Great Britain, France, Italy and Belgium have recognized the new Portuguese Regime.

LONDON, December 20.
The House of Lords have passed the second reading of the Representation of the People's Bill.

Food Problems.

Lord Rhondda's Speech.

LONDON, December 20.
Addressing the London Borough's food committees Lord Rhondda said he was taking steps to end the food queues, which were centres of discontent. The question was mainly one of distribution. Local Food committees had large discretion and should initiate schemes for stopping queues, as Birmingham, Sheffield, and other places had already done. He was considering a proposal for compelling every customer for butter and margarine to register at one shop. His was a thankless task but he did not intend to resign. He would take drastic action in the interests of the Nation. He was not afraid of vested interests, as there was no fear of the Germans starving us out. There would be privations and people would have to tighten their belts, but there was no fear of our losing the war, if the people showed grit which he knew they would. The damage question would get worse before it was better. Steps had been taken which would leave no room for profiteering and, if all traders registered, transgressors could be struck off the register.

Replying to questions Lord Rhondda said there was not enough margarine, butter and bacon in the country. The quantity of margarine produced was rapidly increasing, and next summer it would be four times that of 1915, but the supply from Scandinavia was likely to be restricted. The food position generally was causing great anxiety for the future. There was no danger of famine in meat but there was likely to be great shortage of wheat. The position was more serious than two months ago, owing to the demands of France and Italy, and compulsory rationing was probable. He added, as regards most, that, if breeders did not supply cattle at fixed prices, he would not hesitate to commandeer cattle. We might have to control the whole of supplies of margarine, as he suspected that multiple shops were encouraging queues for purposes of advertisement. Price of milk during winter would be unchanged, but it would be three half pence a gallon cheaper in summer. The supply of tea would shortly be sufficient. It belonged to Government which could do what it liked with it.

Canada

Canada Fulfills Her Duty.

Sir R. Borden on Election Results.

LONDON, December 20.
OTTAWA.—Sir Robert Borden in a statement regarding the elections says:—The people of Canada have fully realised and splendidly fulfilled their duty. The Union Government will have a majority of at least fifty which the soldiers vote may increase to sixty or more. Sir Robert Borden says that it is not a partisan victory and pays a tribute to Liberals who except in Quebec worked strenuously with the Conservatives. It was a notable test of democracy. The Canadian people after more than three years' heroic devotion and untold sacrifice were called upon to say whether Canada's effort in the war should be maintained. This involved compulsory military service. No more severe trial of the courage, self-sacrifice, and endurance of democracy was ever made.

Australia

Men of Australia Must do their Duty.

Mr. Hughes Appeal.

LONDON, December 20.
MELBOURNE:—Appealing for the Farmers' vote for conscription Mr. Hughes said that the Imperial Government had treated Australian Farmers most generously in connection with the sale of wheat. Mr. Hughes specially appealed to women to vote "Yes". The Federal Ministers are optimistic regarding the result of the Referendum. Mr. Hughes addressing a great meeting at Castlemead amid immense enthusiasm declared that the men of Australia must do their duty. (Loud Cheers.) If the Referendum is defeated, I believe Parliament will make them. Mr. Hughes was carried on the shoulders of the crowd.

Russia

Russia's Cancellation of Foreign Loans.

German Press Horrified.

LONDON, December 20.
The Petrograd correspondent of the "Times" says:—There have been various hints in the Bolshevik press that Government intends to cancel all foreign loans when it is definitely ascertained that the Allies refuse to participate in Peace negotiations. Time will show whether the threat is simply made with a view to putting pressure on the Allies. It is noteworthy that the "Frankfurter Zeitung", the principal organ of German finance, is horrified at the thought of Russia's repudiating her debt.

No Official Information.

LONDON, December 20.
In the House of Commons Lord Robert Cecil stated he had no official information that Russia had repudiated her financial obligations.

France

General Sarraill Recalled.

Changes in Balkan Command.

LONDON, December 20.
ATHENS.—The newspapers state that General Sarraill has been recalled and appointed to a higher post and that General Guillaumat is succeeding him. It is reported

General Leman Released.

LONDON, December 20.
ZURICH.—General Leman, defender of Liege, has been released from Germany and is due here.

America

U. S. Submarine Sunk.

LONDON, December 20.
WASHINGTON.—The American submarine "F. 1" has been rammed and sunk in a fog by submarine "F. 3" in Home waters. Nineteen were drowned.

Italy

Winter Has Begun.

LONDON, December 20.
Reuter's correspondent at the Italian Headquarters says:—Winter has begun and there has been a fall of snow.

Result of Violent Fighting.

Small Enemy Advance.

LONDON, December 20.
An Italian official communique says:—After violent efforts to advance southwards from Col. Caprile to Mount Permica the enemy only succeeded in gaining advantages at Mitholone. Nevertheless we took one hundred prisoners. Our Naval forces prevented an attempt to cross the Vecchiapiave.

Western Front

Explosives Dropped on Bruges.

LONDON, December 20.
The Admiralty says:—Aircraft dropped large quantities of explosives on Bruges works at Bruges on Tuesday night, and direct hits and large fire were observed. We also bombed Vissegheem Aerodrome yesterday afternoon securing direct hits. We destroyed one enemy machine and drove down another. One of ours is missing.

Raiders Driven Off.

LONDON, December 20.
This afternoon's communique from Marshal Haig reports hostile artillery firing at Passchendaele. The Portuguese repulsed raiders southeastward of Laventie.

An Aviation Communique.

LONDON, December 20.
In a communique with regard to aviation Marshal Haig says:—The Australian Air Squadrons did good work on Monday. Two of their pilots were attacked by many scouts. They brought down one and dispersed the remainder. Our aeroplanes yesterday dropped 150 bombs on rail-stations and trenches. There was intense air fighting throughout the day greatly in our favour. We brought down nine and drove down three enemy machines. Three of ours are missing. Last night we bombed St. Denis Westrem, Roulers and Lichtervelde aerodromes and Thourout, Ledeghem, Cambrai and Menin railway stations. All of our machines returned.

The French Communique.

LONDON, December 20.
Last night's French communique says:—There was reciprocal bombardment in the regions of Juvenecourt, north of Caurieres Wood, Hartmannswillerkopf and Schoenholz.

German Attacks Fail.

Dunkirk Bombed.

LONDON, December 20.
This afternoon's French communique says:—Enemy artillery bombarded, during night time, the front line south of Juvenecourt in Argonne and at Four-de-paris. Our guns effectively replied. Repeated attempts to reach our positions at Four-de-paris were repulsed. The enemy dropped fifty bombs on Dunkirk during the night of the 18th. There were no casualties.

German Strength on W. Front.

Allies Retain Superiority.

LONDON, December 20.
PARIS.—A semi-official statement confirms that there are one hundred and fifty four German divisions on the western front. "The enemy continues to bring up reinforcements, youths and specialised detachments artillery aeroplanes war material and supplies from the eastern front. Nevertheless the Allies maintain marked superiority in all respects and they are utilising the period of cold and snow to make all the dispositions necessary to resist attack and thereafter victoriously to counter-attack."

TELEGRAMS.

WESTERN FRONT

Allies Numerically Superior.

LONDON, December 20.

A high British military authority in a weekly review of the situation says: "The main fact is that the Germans are transferring considerable forces from the East to the West almost entirely to France and Flanders; but they are yet a long way from numerical superiority over the British and French."

Reinforcements from Russian Front.

French View the Impending Attack Calmly.

ALLAHABAD, December 20.

LONDON, December 19th:—Correspondents in France not only confirm the previous reports that Germany is transferring robust troops from divisions on the Russian front to those on the west, some of which have been reduced to twelve thousand bayonets, but state that recruits of the 1919 class and elderly men are being sent to Russia to replace the withdrawals. It is also suggested that Germany will recover from the Russian hundreds of thousands of able-bodied prisoners of war. A correspondent with the French army considers that the best of the men released by the Russian collapse have been already used on the Italian front. The enemy's reinforcement in artillery and aeroplanes is a more serious matter. Men able to judge, however, view the possibility of Von Hindenburg using all his increased strength in an adventurous attack on France quite calmly. The allied armies are in every way, including numbers, in a better position to arrest such an effort than they were when they broke the previous grand assaults. The weather is unfavourable to an offensive. The Central Empire's desperate condition may put them to a last great blow.—"Pioneer."

Enemy Forces on E. Front.

LONDON, December 20.

PARIS.—A semi-official statement says:—There are still 113 enemy divisions on the East front of which seventy seven are German and thirty three Austrian, as compared with 137 in September, but these are of little value.

Palestine Front

Palestine Communique.

LONDON, December 20.

The "Official Communique" from Palestine says:—We seized high ground eastward of Abud's southeastward of Jerusalem, taking 117 prisoners. Our casualties were considerably fewer than the number of Turkish dead. Our aeroplanes, bombing boats and troops at the north end of the Dead Sea flew 400 feet below sea level.

Palestine Campaign.

Troops Engaged in the Recent Offensive.

ALLAHABAD, December 20.

The "Pioneer's" Cairo correspondent gives details of the recent victorious British offensive in Palestine and says the attack on Beersheba was made by Welsh and London Territorials and dismounted Yeomanry, who advanced from the west and southwest and by the Australian and New Zealand Yeomanry and mounted troops who made a swooping movement to the east and surprised the enemy. As regards the capture of the Gaza the main attack was launched by East Anglian and Scottish troops against the enemy's line of defences between Umbrella Hill and the Sea.

INDIAN TELEGRAMS.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENTS.)

(BY WIRE.)

Bombay

Waging War Against the King.

Sitaramaier's Case in Bombay.

BOMBAY, December 20.

The Chief Presidency Magistrate yesterday recorded evidence of Mr. Charles Ringer, Consul for Switzerland in connection with the case in which one C. S. Sitarama Iyer has been charged in a court in the Madras Presidency with attempting to wage war against the Government. Mr. Ringer produced some letters, which he said he had received from the person whose name purported to be Pax Muller. He did not know Pax Muller. He took the letters to the Political Department of the Bombay Government and handed them to Mr. Jukes. They were opened. He believed that Mr. Jukes opened them in his presence but he was not quite sure on that point. Subsequently he received a remainder from Pax Muller. He sent it to Mr. Jukes officially on the 28th September.

The Magistrate:—Do you know why the letters were sent to you? Were you in any way acting in the interest of any nation?

Witness:—I am looking after the German interests in India.

BRIEF TELEGRAM.

The All-India Cow Conference takes place on the 30th and 31st December in Calcutta University Institute Hall, College Square. The Hon'ble Sir John Woodroffe will preside.

To-day's Gazette announces that the Viceroy and the Secretary of State would arrive at Bombay on Monday the 24th December at 8-30 A. M. and leave Bombay on Wednesday the 2nd January at 10-30 A. M. On their way from Bombay they would inspect the Welsh General Hospital at Deolali.

The Governor in Council has created for a period of two years a special temporary post with the designation of Director of Industries in connection with development of industries in the presidency and has appointed Mr. P. J. Mead C. I. E., I. C. S. to the post.

ALLAHABAD, December 20.

The "Pioneer" understands:—The plans for the construction of a gold mint at Bombay have been approved by the Treasury and work will be put in hand at once.

RANGOON, December 20.

Acting on information received from Calcutta Sergeant Drake, Rangoon Police, was arrested to-day at the station hospital on a charge of theft. The Commissioner of Police has wired asking for details.

AMRUTANJAN.

Best Indian Pain Balm

PRICE ANNAS 8 PER BOTTLE

SOLD EVERYWHERE.

Our Catalogue sent free on application.

AMRUTANJAN DEPOT,

Bombay & Madras

విలేఖకులకు నోటీసు.

కాగితపు కట్ట వేర్పడుటచే విలేఖకుల వ్యాసములును వార్తలను చాలవఱకు తగ్గింపబడవలసి వచ్చుచున్నది. విలేఖకులు తాము వ్రాయబోవు వ్యాసములను సాధ్యమైనంత వ్యవస్థముగ 1,2 పుటలకు మించకుండ వ్రాయవలెను. వార్తలందు అతిసూక్ష్మముగ ముఖ్యవిషయమును మాత్రము వ్రాయవలెను. పెద్దవిగ నున్న వ్యాసములును కాగితములకు రెండు వైపులను వ్రాయబడినవియును, జిలుగుగ నున్నవియు ప్రకటింపబడవు సుపాదకుడు.

అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము

దక్కని డబ్బితో సహా సీసా 1-కి వెల 0-8-0.

తలనొప్పుల మాన్పును. పార్శ్వపు నొప్పుల

పొరదోలును. వాయువుపోట్ల పొగొట్టును.

సువాసనగలిగి యుండును. ప్రతియింటనుండదగినది.

పీచిని విడదీయవలె కూడ వాడుచున్నారు.

తేలుమందు వెల సీసా ౧-కి 0-8-0

తేలుకాటువలన అపాయము లేదు గాని విశేష బాధగలదు.

తేలుకాటువలన విషము నెత్తురులో ప్రవేశించదు.

బాధ నరముల వెంట పెద్దనరము

దగ్గరనుండిలాగుట ప్రారంభించును

కుట్టినవోటును బండపొరుగులు

చేసిన బాధ తగ్గును. ఈ ద్రావకము

న నేకులు పరిశీలించిరి. ఇది మిగుల

ఘాటుగలిగి నీటివలె నుండును.

చెదకుండుటకు గాను రబ్బరుబిరుడాగల సీసాలో పోయబడినది.

కుట్టినవోటు కొంచెము నుండుపోసిన బాధ మాయమగును.

మందును గలిగియున్న తాము బాధపడక నితరులకు

పుణ్యము గట్టాకొనవచ్చును. ప్రతియింట నుండదగినది.

మోహిని తైలము:—స్త్రీ పురుషులు వాడు

టకు యోగ్యమైనది. మెదడుకు చలనవజేయును.

వెండ్రుకలు రాలకుండును. వెండ్రుకలు నునుపు

దేరును. సువాసన గలిగియుండును. 0-12-0

అమృతాంజనము డిపో, 6 తంబు శెట్టిపిల్లి, మదరాస్

అమృతాంజనము డిపో వారి దివ్యోషధములు.

ద.ల.	ర.ల.
దంతచూర్ణము పండ్లతో ముట్టడం ...	0.2
జీర్ణరసాయనము మూతలు అజీర్ణమునకు ...	1.4
దంతకులవారి పండ్లపోటుకు ...	0.8
వజ్రగుళికలు ధాతువునకి ...	1.0
జ్వరహరి జ్వరములకు సీసా 1-కి ...	౧.12
మూలకంకుల తైలము డబ్బి 1-కి ...	0.12
తేలుమందు తేలుకాటుకు సీసా 1-కి ...	0.8
నేత్రాంజనము కంటిన్యాయులకు ...	0.4
కలరామూత్రము నాంతిద్దలకు ...	0.6
గజ్జిక తైలము గజ్జిచీడలకు డబ్బి 1-కి ...	0.8
చామకర్పూరము సీసా 1-కి ...	0.6
తేలుకు మందు సీసా 1-కి ...	0.4
తామర తైలము; తామర, తీటుకు ...	0.6
కుష్టుకు తైలము డబ్బి 1-కి ...	0.4
మూర్తిద్రావకము సీసా 2-కి ...	1.0
కఫహరి శిశుగట్టులకు దగ్గుకు ...	1.4
కఫహరిచూర్ణం శిశుసములకు డబ్బి 1-కి ...	0.8
వాయువుపోట్లకు మందు ...	1.0
మోహిని తైలము వెండ్రుకలు వెరుగుటకు ...	0.12
కోమహరి వెండ్రుకలు ఊడుటకు ...	0.8
ఉబ్బుసమునకు మందు సీసా 1-కి ...	1.8
కస్తూరిమూత్రము పెద్దవి, మంచివి 50-కి ...	0.10
సుఖభోగి మూత్రము ...	1.0
సుఖభోగి తైలము పుండ్లకు ...	1.0
విరేచనములకు మూత్రము డబ్బి 1-కి ...	0.8
గ్రహణి మూత్రము డబ్బి 1-కి ...	0.8
శిరోవేదన మూత్రము తలనొప్పులకు ...	0.12
కాలినపుండ్లకు నూనె సీసా 1-కి ...	0.8
శిగకు ద్రావకము సీసా 1-కి ...	1.0
కుసుమారి మూత్రము, కుసుమవ్యాధులకు ...	1.0
చుండుకు నూనె సీసా 1-కి ...	0.6
సుందరి తైలము, ముఖకాంతికి ...	0.8
పగుళ్లకు తైలము శిశుపగుళ్లకు ...	0.8
కర్ణకులవారి చెవిపోటుకు ...	0.6
జాలాలి. మూత్రము మలబద్ధమునకు ...	0.8
జంతువాతహరి ఎనుడికలకు ...	0.8

అమృతాంజనము డిపో, మద్రాసు అందు బొంబాయి.

నూజనీడు తాలూకా ప్రత్యేక మహాజన సభ.

(మా ప్రత్యేక విలేఖనుని యొద్దనుండి.)

ఈ సభలో ఈ కింది తీర్మానములు చేయబడెను:

I

హిందూజాతి పరిపాలనమునకు గొప్పలొపమలను కాగుగా గుర్తింపి ఆలోచనలను నివారణచేసి సామ్రాజ్యము నకును హిందూజాతియునకును గూడ ఘోరమగు హిందూజాతి రాజ్యాంగముని నిర్మాణముచేయుచున్నట్లొ హిందూజాతియునకు తత్వైన ఇండియా వ్యతిరేకమునకును మాంట్రోగ్యుగారికి ఈ సభవారు వ్యతిరేకమునకును స్వాగతము జూపించువాడు. — ఉప. ఆగ్రాసనాధిపతి.

II

ప్రస్తుతము ఏలీయ ధర్మసంస్థాపకకార్యములను చిన్న రాష్ట్రముల స్వాతంత్ర్యముకొరకును జరుపుచున్న యుద్ధమునందు వారలకును మనకును ఆచరణమును ఈ క్రిందిను నిర్ణయమును ప్రసాదించుగాక యని ఈ సభవారు ప్రార్థించుచున్నారు.

III

బాధ్యతల రాజ్యాంగమును హిందూజాతియునకు ప్రసాదించెదమను దృఢనిశ్చయమును బాధ్యతలలో ప్రయత్నమునందునకు దొరతనమువారికి ఈ సభవారు కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనము లర్పించును అట్టి రాజ్యాంగము ఈ జాతియకు సిద్ధించుటకు గాను ప్రభువు సోపానముగ కాంగ్రెసు ముస్లిమాల్ లువారిచే నిర్ణయించబడిన రాజ్యాంగమునకును విధానమును ప్రత్యేక సంఘప్రాతినిధ్యముగో కూడ వెంటనే ప్రసాదించ తలెనని ఈ సభవారు దొరతనమువారిని ప్రార్థించుచున్నారు. — ఉప. — చింత గానకీరామయ్యగారు, వెలిశెట్టి దత్తధరారావుయ్యగారు, తూరి కుందరరామకృష్ణయ్యగారు, గాంపాటి ఆంజనేయవాదరి గారు.

IV

ప్రజలకు రాజ్యాంగమునందు సరియైన బాధ్యత కలుగుటకును దొరతనము ప్రసాదించుచున్న స్వపరిపాలనము సాఫల్యము జూడుటకును పరిపాలన శోభావలతో జరుగుట ఆత్మజ్యోతియు గనుక ప్రాధాన్యము (వెసిడెన్సీయందలి తెలుగుజిల్లాల నన్నిటిని ప్రత్యేక రాష్ట్రముగా నిర్మాణముచేసి ఆరాష్ట్రపరిపాలన శోభావయందు జరుపుటకు దొరతనమువారిని ఈ సభవారు ప్రార్థించుచున్నారు. — ఉప. — తమ్మలమ్మారెడ్డిగారు, అను. — బొడ్డపాడి వెంకటప్పయ్య పంతులు, కాళ్ళ తూరి వరసింహముగారు.

V

ప్రాథమికవిద్యను నిర్బంధమునకు ఉచితమునకు చేయుటకును స్కూలులపైను పరీక్షనకునైన ఇంగ్లీషుభాషను నిర్బంధమునకు రెండవభాషగా ముక్ర పరిగీలించి మిగిలిన యావత్తు విషయములయందును శోభావల నిమాలమున విద్యావ్యాప్తము జరుగుటకును ఈ సభవారు దొరతనమువారిని ప్రార్థించుచున్నారు. — ఉప. — గుడిపాటి విశ్వనాథముగారు - అను. తేలూరి శివరామయ్యగారు.

VI

జనము ప్రమాదిప్రాణములను మాంట్రోగ్యు వ్యతిరేకమునకు తెలియకుండుటకుగాను చాలకాలమునుండి ప్రజల పక్షమున కృషి చేయుచున్న ఆంధ్రమహాసభ, స్థాయిసం

ఘము, కృష్ణజిల్లా సంఘము మొదలగు సంఘముల విజృంభణల నణగక్రొక్కి మారతముగా ప్రజలకు వ్యతిరేకముగ పనిచేయుట శత్రుపరిపాలన సంఘముల విజృంభణలకు ప్రాముఖ్యము నిచ్చుచుండుట మద్రాసు దొరతనమువారియెడల ఈ సభవారు తమ ఆసంతుష్టిని వెలిపుచ్చుచు నియుమిత కాలమునకు లోతుగా పంపబడిన విజృంభణల నన్నిటిని అంగీకరించుటకు మాంట్రోగ్యు ముక్రపక్షమున ఈ సభవారు కోరుచున్నారు.

ఉప. తేలూరి శివరామయ్యగారు, అను. గురుబాడ రామచంద్రయ్యగారు, గురుబాడ గాంపాటి ఆంజనేయ వాదరిగారు.

VII

వివిధములైన స్వామివిచారణము జరుగకయే ప్రవాస తీర్మానములను మహమ్మదాలీసాకాతాల్ మొదలగువారి నందరకు వెంటనే ప్రవాసమునుండి విడుదలచేయుటకు ఈ సభవారు దొరతనమువారిని ప్రార్థించుచున్నారు. — ఉప. శంకర వేంకటేశ్వరరావుగారు, ఉప్పయ్య సుబ్బారావుగారు. అను. హసాభాజ్ సాహెబుగారు.

VIII

జమీందారీ గ్రామములలోనున్న గయకులకు ప్రత్యేకముగానున్న యిద్దరులను తొలగించుకొనుటకు గాను ఈ జిల్లా జమీందారీ గ్రామములలో గయకులందరు ఒక సంఘముగా చేర్పడి ఇందుకు కూర్చి కృషి చేయుట ముఖ్యమని ఈ సభవారు ఈ జిల్లాలోని జమీందారీ గ్రామములలో నుండి వారిని ప్రహేళించుచున్నారు. — ఉప. — కొన్నిల మల్లారెడ్డిగారు, అను. — శంకర వేంకటేశ్వరరావు గారు.

ఈ సభలో చేయబడిన తీర్మానములలో జమీందారీ గయకులకు ఒక సంఘ మొకదానిని స్థాపించుటకూడ ఒకటియై యున్నది. జమీందారులు తమరయితులవద్ద కష్టమునమును చేసి కొనివారిని ఏదెన్నపుడోగో కూర్చుండి ఎందులకోభయపెట్టి కొనుమండికే కాని ఏకవలన తమకాసామ్యు కమ్ముచున్నవో ఆరయితులయొక్క యభివృద్ధికి ఒక వైసనుకూడ వెచ్చించుట లేదు. ఇది చాల అన్యాయముగ కన్పించుచున్నది. ప్రతిగ్రామములో నీ ఒక సావకాల పెట్టించుటగాని గ్రామములో నీటి రావిని త్రవ్వించుటగాని, లేక గ్రామములోని యారోగ్యము నభివృద్ధి నొందించుటగాని ఏజమీందారుకూడ కలలోనైన అనుకొనియడలేదు. ఇట్టి యనాదరణ ఎన్నిజనముల కొనసాగునో తెలియకున్నది. తమయొద్ద వసూలుచేయుచున్న కేల కొలది రూపాయలలోనుండి ఎంతవ్వలను సొమ్మునైనను సకలము. ప్రజలయభివృద్ధికి కొనియోగించునట్లు జమీందారుల ననుగుట ఈ సంఘముయొక్క ప్రధానోద్దేశమని తెలియుచున్నది. ఈ సంఘము అభివృద్ధిగోనికి కమ్ముట్లు సర్వేశ్వరుని ప్రార్థించెను.

ఇటువల సురక్షితాధ్యము జరుగు ఈవచ్చాక మహాసభ ఈవెల 80, 81 వ తేదీలను కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయ మందలియన జరుగును. మూల ప ౪౪ బాధుకుపేగారు సభాధిపత్యమును వహించును.

పయినీరు పత్రిక ఇట్లు వ్రాయుచున్నది. బొబాయి లో బంగారు టంకకాలను నిర్మించుటకు కోకాగి కావ అంగీకరించిరి. మరి వెంటనే యారంభింపబడును.

మదరాసు తిందు సదరకమరాటా రైల్వేకంపెనీ లిమిటెడ్డు. (993)

(ఇంగ్లాండు కంపెనీలో ఇంకాకాన్పరేలు చేయబడినది.)

ప్రకటనము.

డిశంబరు 22 వ తేదీని గాజప్రతినిధిగారును ఇండియా ముత్రిగారును మదరాసునుండి పోవు సాదర్యమున యావన్యండికి తెలియజేయున దేమన: డిశంబరు 22వ తేదీ 14-30-16-55 గంటలవరకు గాజప్రతినిధిగారి స్పెషలుబండికి సంబంధించిన ప్రయాణీకులు, సామాను, బాగీలు తప్ప మరెక నామాను బాగీలు స్టేషనుకు రాకూడదు. తదితర ప్రయాణీకులు గూడ స్టేషనుగోనికి రావీయబడరు. నై నువహించబడిన కాలములో ఇతర ప్రజలకు టిక్కెట్లుగాని, వారివారి సామాను మున్నగువి సన్నిటిని బుక్కుచేయుటగాని తలస్థించదు.

డిశంబరు 22-వ తేదీని కలకత్తాకు పోవుచా రుదరును ఇద్దానంజేసి టిక్కెట్లను 14-30 గోపు గనే కొనుక్కొనవలెను. సామాను వగైరాలను కూడ ఈగోపుగనే బుక్కుచేయించుకొనవలయును.

రాయపురమునుండి 15-55 గంటలకు సెంట్రలుస్టేషనుకుపోవు సి.98 లోకలుబండియు 17-4 గంటలకు పెరంబూరునుండి రాయపురము బోవు ఎం-112 బండియు 1917 సం॥ డిశంబరు 22-వ తేదీని బయలుదేరువు. 22-12-17న 16-30 గంటలకు బీచిప్లేషనునుండి పెరంబూరునకు పోవు ఎం-105 బండి రాయపురము దగ్గరనే నిలిచి పోవును.

ఈ తేదీనే సెంట్రలుస్టేషనునుండి 16-45 గంటలకు బయలుదేరు సి.99 తిరువల్లూరు లోకలు సెంట్రలుస్టేషనునుండి బయలుదేరుటకు బదులు రాయపురమునుండి తిరువల్లూరుకు పోవును.

విరిగిన [996]

లాంపు చిమినీలు, పీంగాణీపాత్రలు మొదలైన అంబించి యవయోగించవచ్చును.

“గాస్ సిమెంటు”

వెల బుడ్డికి ఆడాల, అడజెక్ 2-12 0, డజెక్ 5-0-0. నూచికొలది నిర్మాణములకు ఉపయోగబడును.

నూపరింటెండ్లెంట్,

(కరెస్పాండెన్సు స్కూలు) ఉప్పూరపేట, తెలంగాణ నిజాం.

Table with 4 columns: Item Name, Quantity, Price per unit, Total Price. Includes items like 'శుభాశీర్వాదములు', 'మంచులు', 'చిమినీలు', etc.

దంత చూరము

డబ్బి 1-కి వెల రూ 0-2-0 12-కి రూ 1-2-0. ఈ దంతచూరముతో పండ్లుతోముటవలన చిగుళ్లు గట్టిపడును. చిగుళ్ళనుండి గక్తము ప్రవహించును. నోటదుగ్గంధము లేక యుండును. పండ్లు ముత్యములవలె తెల్లగా నుండును. అమృతాంజనం కిరీట. 109, ప్రేమిగోష్ఠి, శాంతాంజ, 6, కంజాబిట్టి పేట, మద్రాసు.

అన్ని పిన్య జ్వరములకును యిన నాఫలిమండు రామచాణమువలె ఆమోఘముగ పనిచేయును

Esanofele (Anti Malarial) (984)

ఇసనాఫలి మందును నేవించి పిన్యజ్వరము చే నీడింపబడుటకుండు మిశరీరములను కాపాడుకొనుడు.

ఈ మందు బహు విద్యుకమైనది. పిన్యజ్వరమునకు దివ్యవిషయము:—ప్రపంచమంతటను చువ్వల జిల్లాలనుందు పెక్కుచుండి జనుప్రముగ శుభకరించినది. గొప్ప వైద్యులందరూ ఈ మందును గూర్చి మంచి అభిప్రాయముల నిచ్చి యున్నారు ఎంత విషమజ్వరమైనను, జ్వరము జీర్ణించి శుభవ్యాధిచే నీడింపబడు నాచలకు ఈ మందు ఆమోఘముగ పనిచేయు తిరుగును జ్వర మున్నటికిని గాదు. ఒకమాత్ర మున్నకొన్నచో జ్వరము నిశ్చేయమగును. ఏమియు అపాయములేదు. వసిపిల్లలకు చిన్నపిల్లలకు ద్రావకపు ఇసనాఫలిని వాడవలయును. ప్రతి రోగవానిదగ్గర దొరుకును. పోల్ విషంట్లు:—(ఇండియా, బర్మా, సింగపూర్ములను) బి.జి. గోరియోకంపెనీ, బొంబాయి. చెన్న రాజధానియందు సోలు విజంట్లు:—డబ్బూ. ఈ. సిత్తు అందుకో, మదరాసు. దగామందులను జూచి మోసపోకును.

సుందరము ! స్వదేశీయము !! ఉపయోగము !!!

ఆంధ్రమైన 1918 క్యాలండరు

జనవరి 31-తేదిలోపు అమృతాంజనము దీపావారీ రు. 5 ల మందును నొకేసారి గొనువారలకు

ఒక క్యాలండరు ఉచితముగ పంపబడును.

ఇతరులకు క్యాలండరు 1-కి వి. పి. ఖర్చులు సహా 0-5-0.

పి. పి. ఎ. కాక, ముందుగా చీట్లు పంపినవారికి క్యాలండరు చేరువగుచో మా బహుమతి యుండదు.
కొలది ప్రతులను ప్రేమ ముద్రింపబడినవి. ఆకాశాంగము గలగతుండటకు త్వరపడుట యుక్తము.

తామర తైలము	పండ్లపొడి	మోహన తైలము
డబ్బీ 1-కి 0-6-0	డబ్బీ 1-కి 0-2-0	సీసా 1-కి 0-12-0

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు సిద్ధపాదము

చక్కని డబ్బీతో, వెల రూ. 0-8-0 ; డబ్బీ 1-కి రూ. 5-4-0

పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము. అన్ని చోట్లలో విక్రయించబడుచున్నది.

అమృతాంజనం దీ పో,

109, ఫ్రేజర్ స్ట్రీట్, బొంబాయి.

6, తంబు శెట్టి వీధి, మదరాసు.

శ్రావణం

ఇది శ్రీ ధర్మబోధిని మాస పాటకము.

సంఘమరాచారి సంస్కరణమునకు మార్గ మిందా జూపబడినది. ఆంధ్రులను బదిలి తీర వలయును. వెల 4 అణలు. పోస్టేజీ వేరు.
ఆంధ్రవర్తి కా కార్యాలయము,
7, తంబు శెట్టి వీధి, మదరాసు.

కిరీకేసులయిన గోపాలకృష్ణ గోకతగాక చ 2-ని

రంగుల చిత్రపటము

కలి 1-కి 0-1-0 12 ప్రతులకు 0-9-0.

వి. పి. ఖర్చులు ప్రత్యేకము.

ఆంధ్రవర్తి కా కార్యాలయము,
పోస్టు ఖర్చు 212 మదరాసు.

వాఢాసిడితులకు వరము: బహుదేవ సహితమైన డా॥ పి. డి.

సావంతుని వనోపధిసా రసవరిల్లా

అపరిమిత 2 రక్తములను జనించు శాస్త్రములకు కీరీకేసులతో మందు. మరపులను, మచ్చలను, గండ్లములను
లక్ష్యము, ప్రాతఃకృత్యములను అన్ని విధములనుగ గలగు చక్కలోగములను పోగొట్టును.

మిక్కిలి క క్రింతమైన రక్తశుభ్రకారిణి

కావని పోషకరత్న గుణ మిచ్చుట నిస్సంశయము, సహజమైనది వర్ణవర్చిని అన్ని విధములైన రోగములను
జూగొట్టును. కీరీకేసులతో పాదరసదోషములను, మలబద్ధకమును కార్మింబంధమును పోషకము పోగొట్టి రక్తమును
శుభ్రపరచును. కీరీకేసులను గలగతయిన. 16 రోజులవర కుండుటకు 4 టోన్సుల బుడ్డిలో అమ్ముబడును.

ద్రావ్యము:— పి. డి. సావంత్. 144, వనసవాడి. నెం 2 బొంబాయి.
Proprietor P. D. SAVANT. Fanaswadi. No. 144. No. 2, BOMBAY.

విక బాసాలిపి ప్రశంస

విక బాసాలిపి అమృతము విరచితము.
వెల 0-3-0 పోస్టేజీ లభ్యము.

ఆంధ్రవర్తి కా కార్యాలయము, 7 తంబు శెట్టి వీధి, మదరాసు.

ఆంధ్ర చరిత్రకళాశాల విద్యార్థి శ్రేష్ఠుడు

ఇది శ్రీయత కట్టమంది రావలిగారెడ్డి నాటి
క్రాంతిబడి. వెల 0-4-0 పోస్టేజీ ప్రత్యేకము.

ఆంధ్రవర్తి కా కార్యాలయము, 7 తంబు శెట్టి వీధి, మదరాసు.

ఆంధ్రోద్యమము

మొదటి యె దాంధ్ర

మహాజనసభలయందలి

సన్దాన సంఘాధ్యక్షుల, సభాధ్యక్షుల

యవన్యాసములు, వారి చిత్రపటములు,

సభా తీర్మానములు గలవు.

వెల రూ. 1-8-0. పోస్టేజీ వేలు

ఆంధ్రవర్తి కా కార్యాలయము,
7, తంబు శెట్టి వీధి, మదరాసు.

కేటలాగు ఉచితము.

మా కంపెనీలో కాశీ కీతాంబరములు సరిగ్గ చేరగా,
రవికెలు, రుమాలులు, తలసాగులు, బిడ్డలు ధరించుటకు చిన్న
కీతాంబరములు, పెండ్లి పట్టుధోవతులు జుట్టులు, మిక్కిలి
శేర్మరు గల శతపనిపాండ్రవలన మేలైన పట్టుతో తయారు
చేయబడుచున్నవి. వలయువారికి సరసముగ వి.పి. మూలముగ
పంపుదుము. దానియందు కృత్యానమున్నది లేక, మనసుకు
క్లిష్టమై యెడలను వానిని వాపసు పంపిన తీసుకోవడము. 928

Hari Govinda Dass, Gopal Dass,
Silk Pithambar Merchants, & Com - Agents,
Benares City, U. P.

మంచి గుణముగల శాస్త్రీయాపధములు

బృహత్ మంజుషాదిక్వాధ

రక్తమును శుభ్రపరచుటలో ప్రత్యేకమైనది.
1 పౌను సీసా రు 0-12-0.

చంద్రవభ గుటి

మూత్రవ్యాధుల యందు అమోఘముగ
పనిచేయును. తులం 1-కి రు 1-0-0.

వాసవలేహము

దగ్గునకు మంచిమందు.

1 పౌను సీసా రు 0-10-0.

వ్యవహారములన్నియు వాండ్లయభిషలో
జరుపవలయును.

జాండా ఫార్మ్యూటికల్

వరుగ్గు

ఆయుర్వేద యాపధముల చేయువారు.

బొంబాయి నెం 13.

The Zandu Pharmaceutical Works
383 The Ayurvedic Pharmacists.
Klakhinstone Road, Bombay, 13

అమృతాంజన అవలేహము.

ఈ లేహము రక్తమును శుద్ధిచేసి బలమును కలిగించి
కాశ్యపునుఖము పోషును. 219
ఆరోగ్యమును కలుగజేసి ఆయుర్వృద్ధిని యిప్పించును.
ప్రస్తుతము శాకభోజిణులము అను. పుస్తకమునకు
ప్రాసిన తపాల ఖర్చు లేకయే ఉచితముగా పంపెదము.
వైద్యశాస్త్ర మునీశంకర్ గోవింద్,
ఆలంకర్నిగ్రామ పోషకాలయం, 157, బ్రాడ్వే, బ్రాహ్మ.

సీతాన్వేషణము లేక లంకా దహనము.

అయిదంకముల నాటకము.

మధులాల పద్యములు!! క్రాంత్యుగ పూర్వపుట్టు!!
ఇయ్యది మృదుమధురశైలిని వ్రాయబడినది. జనసామా
న్యమున కెల్లరకు గుబోధకము. ప్రదర్శన నామకాలముగ
నున్నది భక్తిసభాలోమైన చక్కని కథాటకాది వర్ణనలు
లతో నిండియుండును. ఒక పర్యాయము చదివినను ప్రదర్శనం
చిను వినువరు. దీనిని గూర్చి వెల్లూరు వాస్తవ్యులను
బందరు నోటిల కాలేజి. భావసంగు క్రియలకు యుక్తరాజు
నుబ్బారావు, ఎం. పి. గా రోపనిన యభిప్రాయమును
చదివిన ఈ నాటకరాజముయొక్క ప్రాశస్త్యము చదువరిలకే
బోధపడును. రూ. వెల 1-0-0 తపాలకూరి చేతి.
గ్రంథకర్త:— పసుమిరి యజ్ఞ నారాయణశాస్త్రి,
(980) భోజులి శేట, బందరు.

ఆదిపచ్చికాన లేక జున్ను

తులం 1 కి రూ. 3-8-0

అమృతాంజనము దీపా, 6, తంబు శెట్టి వీధి, మదరాసు.

శ్రీమదాంధ్ర బహింస పురాణము

(పద్య కావ్యము)

దాగినపాపాన్ని విరచితములగు రచయివిది పురాణము
లలో నిదియొకటి. ప్రపంచమెట్లు పుట్టినది? తలశేషము తల
కలిగి? అచారవ్యవహారము లెట్లెట్లుమా? ఈ మొదలగు
విషయము లెన్నియో యందు స్పష్టముగ వివరింపబడి యున్నవి.
నొప్పువారి గ్రంథములై మంచి యభిప్రాయమునిచ్చియున్నారు.
చేతిమిగుల నులభము. 900 పుటలు అత్యుత్తమ ప్రతిమాత్ర
యన్నవి. వెల 5-0-0. కర్నూలు చేతి.

శ్రీమదాంధ్ర లలితోపాఖ్యానము

వైది:— నులభము, మృదుమధురము, భావగర్భితము
2000 పద్యములకులభు. మంచిరాగములపై అమృ. కాశీలో
చైతన్య భగవద్ 1-8-0. పోస్టుఖర్చులు చేరు.

(26) జనమంచి శేషాద్రిశర్మ

తెలుగుపండితుడు, ముగ్ధనిసీపర్ హైస్కూల్, బా. కడప.